БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 302 (6219)
ДЕКАБРИИН 27
ЧЕТВЕРГ
1956 он

Сэн 20 мүнгэн.

СССР-эй социалистическэ экономикые саашадань хүгжөөхэ, эмхидхэлэй хүдэлмэриие һайжаруулха, ажахые социалистическэээр эрхилэлгын ленинскэ ёho гуримһаа үндэһэлэн, ажахын байгуулалтые хүтэлбэрилхэ арга дуршэлөө һайжаруулха, ажалшан олониитын зохёохы үүсхэл, эдэбхиие бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ талаар КПСС-эй XX съездын табиһан зорилгонуудые бодото хэрэг дээрэ шууд бэелүүлхыень бүхы партийна организацинуудые, бүхы коммунистнуудые КПСС-эй ЦК-гэй Пленум уряална.

(КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй тогтоолһоо).

КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум тухай
ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

Советскэ Союзай Коммунистическэ Партиин Центральна Комитедэй Пленум декабриин 20—24-дэ болоо.

ЦК-гэй Пленум иимэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ:

1. Зургаадахи табанжэлэй түсэб зохёохо хүдэлмэриие дүүргэхэ тухай 1956—1960 онуудай контрольно тоонуудые болон 1957 оной арадай ажахын түсэбые ямар шэглэлтэйгээр эсэслэн тодорхойлхо тухай нүхэд Н. К. Байбаковай, М. З. Сабуровай элидхэлнүүд.

2. СССР-эй арадай ажахые хүтэлбэрилгэ һайжаруулха асуудалнуудаар нүхэр Н. А. Булганинай элидхэл.

Хаража үзэһэн асуудалнуудаараа Пленум зохихо тогтоолнуудые баталан абаа.

СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрээр нүхэр Д. Т. Шепиловэй томилогдоһон дээрэһээ КПСС-эй ЦК-гэй Секретариин уялгаһаа нүхэр Шепиловые Пленум сүлөөлөө.

КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй тогтоол

Зургаадахи табанжэлэй түсэбые зохёохо хүдэлмэриие дүүргэхэ тухай, 1956—1960 онуудай контрольно тоонуудые болон 1957 оной арадай ажахын түсэбые ямар шэглэлтэйгээр эсэслэн тодорхойлхо тухай

(Нүхэд Н. К. Байбаковай, М. З. Сабуровай элидхэлнүүдээр баталан абтаа)

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XX съездын шиидхэбэринүүдые бүхы советскэ арад нэгэн һаналтайгаар һайшаан угтаа. Эдэ шиидхэбэринүүд манай ороной олон миллион хүдэлмэришэдэй, колхознигуудай, интеллигенциин зохёон байгуулхы үүсхэл эдэбхиие хүсэтэ ехээр бадаруулаа.

Ленинскэ политикые шууд сэхээр баримталһанай, КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлһэнэй ашаар социалистическэ промышленностиие, хамагай түрүүндэ хүндэ индустриие хүгжөөхэ хэрэгтэ 1956 ондо шэнэ томо амжалтанууд туйлагдаа. Промышленна продукци үйлэдбэрилэн гаргаха жэлэй түсэб 1956 ондо бүхы дээрээ үлүүлэн дүүргэгдэхэ. Промышленна продукци бүтээн гаргалга 1955 онойхитой сасуулбал багсаахада 11 процентээр, тэрэ тоодо үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалга 11 үлүүтэй процентээр, хэрэглэмжын зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ 9 үлүүтэй процентээр нэмэхэ байна. Промышленна хэдэн олон янзын шухала продукци гаргаха даалгабаринууд үлүүлэн дүүргэгдэхэ юм. Промышленностьда техническэ дэбжэлтэ бэелүүлхэ хэрэгтэ амжалтанууд туйлагдаа — эрдэм ухаанай, техникын болон түрүү дүй дүршэлэй шэнэ шэнэ туйлалтанууд үйлэдбэридэ түргэнөөр нэбтэрүүлэн хэрэглэгдэдэг болоо. Ехэ хүсэтэй гидроэлектростанцинуудай болон томонууд тепловой электростанцинуудай хүсэнэй шэнээр нэмэһэн ушар манай промышленностиин энергетическэ базые горьтойгоор бэхижүүлээ, гэжэ КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум тэмдэглэнэ.

Зургаадахи табанжэлэй түрүүшын жэлдэ социалистическэ промышленностиин туйлаһан амжалтанууд коммунизмын материально-техническэ база байгуулха замда шэнэ алхам боложо үгэнэ. Советскэ орон бүри хүсэтэй болоо, тэрэнэй экономическа, өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадал ургаа, арадай материальна байдал улам һайжараа.

Хүндэ индустриин булюу ехээр хүгжэһэнэй ашаар арадай ажахын бусад һалбаринууд, тэрэ тоодо хүдөө ажахы амжалтатайгаар дэбжэжэ байна. МТС-үүд болон совхозуудай машинно-тракторна паркда хэдэн олон мянган тракторнууд, комбайнууд, автомобильнууд болон бусад машинанууд нэмээжэ үгтөө. Энэ ушар богонихон үе соо 35,5 миллион гектар шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаха, 1956 ондо хүдөө ажахын үйлэдбэриие горьтойгоор дэбжээхэ, 1 миллиард пүүдһээ дээшэ орооһо таряа, 2,7 миллион тонно хартаабха, 3,8 миллион тонно һү 1955 онойхиһоо ехээр гүрэндэ тушааха ба худалдаха арга олгоо. Тэрэшэлэн хлопок, нооһо болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые бэлэдхэлгэ нэмэһэн байна. Арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилэн гаргалга горьтойгоор нэмээ. 1956 ондо хүнгэн промышленность түсэбһөө гадуур 3 миллиард түхэригэй, эдеэ хоолой промышленность — 4 миллиард түхэригэй продукци хүн зондо үгэхэ юм.

КПСС-эй ЦК-гэй Пленум иигэжэ тэмдэглэнэ: хүндэ индустриие болон хүдөө ажахые тон түргэнөөр хүгжөөхын тулада 1956 ондо капитальна барилгада угаа ехэ мүнгэн зөөри зорюулагдаа, мүн арад зоной ажана байдалые ба культурна хэмжээе саашадань дээшэлүүлхэ талаар КПСС-эй XX съездын хараалһан программые бэелүүлхын тулада ехэ хэмжээнүүд абтаа: ажалшадта үгтэдэг пенсиин хэмжээн нэмээгдээ, дунда ба дээдэ һургуулинуудта һурагшадһаа абтадаг түлөөһэн болюулагдаа, нарайлха ба нарайлһан эхэнэрнүүдэй амаралтанууд һунаагдаа, һайндэрэй ба амаралтын үдэрэй урда тээхи үдэрнүүдтэ хүдэлмэриин үдэр богони болгогдоо, нүүрһэнэй промышленностиин хүдэлмэришэд богони болгогдоһон хүдэлмэриин үдэртэ оруулагдажа байнхай. Хүдөө ажахын продуктнуудай бэлэдхэлэй ба худалдан абалгын сэнгүүд дээшэлүүлэгдээ. Бага салин абадаг хүдэлмэришэд болон албахаагшадай салин хүлһые 1957 оной январиин 1-һээ дээшэлүүлхэ тухай шиидхэбэри баталан абтанхай. Имагтал дээрэ дурсагдаһан хэмжээ-ябуулганууд городой болон хүдөөгэй хүн зониие жэлэй турша соо 35 миллиард үлүүтэй түхэригөөр олзотуулха байна.

Капиталистическэ системын ажахыда орходоо социалистическэ системын ажахын тон ехээр булюу һайн байһые советскэ гүрэнэй бүхы түүхэтэ дүй дүршэл, тиихэдэ дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ социалистическэ бусад оронуудай дүй дүршэл арсашагүйгөөр ба үнэмшэтэйгөөр тодоруулан гэршэлээ. Эгээл иимэһээ эдэ булюу һайн байлгань хоёр системын—социалистическэ ба капиталистическэ системын хоорондохи амгалан ёһоной экономическа мүрысөөндэ социалистическэ системэ лаб илаха байна, социалистическэ системын ажахы тушаа хардалга хэхын, тэрэнэй бодото удхые хазагайгаар харуулхын тулада капиталистическэ дэлхэйн хархис хүсэнүүд бүхы аргануудые хэрэглэнэ гэжэ бүри эли тодоор харуулна. Эдэ һэдэлгэнүүдынь лаб буруу һүрхэл: социалистическэ системын ажахын булюу һайн байһаниинь бодото байдалаар, арадай дүй дүршэлөөр тодоруулан гэршэлэгдээ.

Социалистическэ ажахы түсэбэй ёһоор эрхилэгдэдэг ажахы юм. Тиимэһээ ороной үйлэдбэриин бүхы хүсэнүүдые түргэнөөр ба түсэбэй ёһоор хүгжөөхэ арга олгоно; социалистическэ үйлэдбэри бүхы арадай аша туһада зорюулагдан эрхилэгдэдэг туладаа, олон миллион хүдэлмэришэдэй, таряашадай, интеллигенциин зохёон байгуулхы үүсхэл эдэбхиин хизааргүй ехээр бадаран хүгжэхэ арга олгоно.

Социалистическэ байгуулалтын, социалистическэ системын ажахын бүхы дэлхэйн-түүхэтэ ехэ булюу, һайн байлгые арадай аша туһада, коммунизм байгуулха хэрэгтэ бүри һайнаар ба хүсэдөөр ашаглалгые мүнөө үедэ өөрынгөө зорилго болгон парти табина. Энэ зорилгые шиидхэхын тулада үйлэдбэриин техническэ хүсэтэ базаһаа гадна, олон тоото мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэд, үйлэдбэриие хүтэлбэрилхэ шадабаритай аппарат манайда бии. Мүнөө манай хүдэлмэрилэгшэд үйлэдбэриин-экономическа болон научно-техническэ эгээн орёо асуудалнуудые тон ехэ шадабаритайгаар шиидхэжэ, мүн промышленностьда, транспортда болон барилгада, тэрэшэлэн хүдөө ажахыда хүсэ, мүнгэн зөөри болон материалнуудые эгээн багаар гаргашалаад, хүдэлмэридөө тон һайн үрэ дүн туйлажа шадаха байна.

1955 онтой сасуулбал нүүрһэ малтан абалга, металл, цемент үйлэдбэрилгэ болон модо бэлэдхэлгэ дээшэлбэшье, иимэ түхэлэй продукци гаргаха түсэб 1956 ондо дүүргэгдээгүй; тэрэшэлэн арадай ажахын эдэ болон бусад зарим һалбаринуудта үйлэдбэриин барилгануудые ашаглалгада оруулха түсэб дүүргэгдээгүй байна. Гэр байра барилгын түсэб дутуугаар дүүргэгдэжэ байна гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тэмдэглэнэ.

Түсэбүүд юундэ дутуугаар дүүргэгдэнэб гэхэдэ, арадай ажахые түсэблэлгэдэ горьтой дутуунууд бии, мүн предприятинууд болон барилгануудые зарим министерствонууд хангалтагүйгөөр хүтэлбэрилнэ.

Госплан, Госэкономкомисси, тэрэшэлэн министерствонууд арадай ажахын түсэбүүдые зохёоходоо, түсэбтэ даалгабаринуудые материалнууд болон мүнгэн зөөреэр хангаха бодото арга боломжоёо дутамагаар тооложо үзэдэг, түүхэй эд, түлишэ болон материалнуудые хүсэд хүрэхөөр бэлдэхэ ябадал хараадаа абадаггүй, барилгын хэмжээе ехэдүүлжэ тогтоодог байна, тиигэжэ түсэб дүүргэлгын талаар үлүү шахардалга гарадаг, зарим ушарта түсэб зохёолгодо алдуу эндүүнүүд гарадаг байха юм. Эдэ бүгэдэһөө уламжалан предприятинууд жэгдэ һайнаар хүдэлмэрилхээе болёод, заримдаа яаран тэбдэдэг, мииншье зогсодог байна, тиихэдэ барилгын талаар—шэнээр эхилхэ олон тоото барилгануудта мүнгэ зөөриеэ сасан тараажархиха, барилгые дүүргэхэ болзорнуудые удааруулха, үнэ сэнгысэнь хүндэрүүлхэ ба барилгануудые ашаглалгада оруулха болзорые таһалдуулха ябадал гарана. Гүрэнэй мүнгэн зөөри иимэ бодолгүйгөөр хэрэглэхэдэ, тэдэнь эрьелтэгүйгөөр хэбтэхэ болодог, капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэн зөөриие үрэ ехэтэйгээр ашаглаха, мүн экономикын тус тус һалбаринуудай тэгшээр хүгжэхэ ябадалда һаад түбэг татадаг. Эсэстээ арадай ажахыда ехэ гарза ушаруулна.

Дурсагдаһан дутуунуудые түргэнөөр зайсуулхын, мүн арадай ажахые түсэбэй ёһоор саашадань хүгжөөхын тулада бүхы резервнүүд болон арга боломжонуудаа зүбөөр хэрэглэхэ зорилгоор КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум иигэжэ тогтооно:

1. СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ зургаадахи табанжэлэй түсэбые СССР-эй Верховно Соведэй үзэмжэдэ ба баталамжада 1957 оной түрүүшын хахадта табиха.

Хүндэ промышленностиие булюу ехээр хүгжөөһэнэй, техническэ дэбжэлтэ шууд бэелүүлһэнэй ба ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар арадай ажахын бүхы һалбаринуудай саашанхи хүсэтэ дэбжэлтэ хангаха, хүдөө ажахын үйлэдбэриие эрид ехээр дэбжээхэ, тиигэжэ советскэ арадай материальна байдалые улам һайжаруулха, культурна хэмжээе горьтойгоор дээшэлүүлхэ ябадал туйлаха, СССР-эй экономическа гол зорилгые шиидхэлгэдэ—үйлэдбэрилэн гаргадаг продукциин хүн бүридэ хүртэсын талаар хүгжэнги капиталистическэ оронуудые түүхэтэ богонихон болзор соо хүсэхэ ба ахин гараха ябадалда шэнэ томохон алхам табанжэлэй турша соо хэхэ гэжэ КПСС-эй XX съездын табиһан гол зорилгонуудые үндэһэ болгон зургаадахи табанжэлэй түсэбые зохёохо талаар хүдэлмэреэ түгэсхэхэ.

2. Промышленностиин зарим һалбаринуудай түсэбүүдэй шахардуугаар зохёогдоһон ябадалые зайсуулхын тулада, мүн үйлэдбэриин талаар ба капитальна барилгын хэмжээнэй талаар үгтэһэн даалгабаринуудые материальна арга боломжонуудтаяа тааралдуулха зорилгоор табанжэлэй түсэб тушаа Директивэнүүдээр болон 1957 оной түсэбэй проектээр хараалагдаһан тус тус багсаамжын даалгабаринуудые хубилган тодорхойлхо шухала гэжэ мэдэрхэ.

Даалгабаринуудые иимэ шэглэлтэйгээр хубилган тодорхойлхо:

а) арадай ажахыда зорюулагдаһан материальна ресурснуудые болон мүнгэн зөөриие эгээн лэ бодолтойгоор ба үрэ ехэтэйгээр ашаглаха ябадал хангаха, энээнтэй дашарамдуулан хамагай түрүүндэ —

капитальна барилгада зорюулхаар хараалагдаһан мүнгэн зөөриие бага болгохо, хамагай түрүүндэ шэнээр эхилэгдэхэ барилгануудые үсөөн болгожо, барилгын объектнүүдэй списогые хороохо тээшэнь хубилган тодорхойлхо; олон барилгануудта мүнгэн зөөреэ сасан тарааха ябадал гаргахагүй, шухала барилгануудта болон ашаглалгада үгтэхэ барилгануудта материальна ресурснуудаа болон мүнгэн зөөреэ гол түлэб зорюулха; тиихэдэ материальна талаар тэдэниие хангалга һайжаруулха арга олгохо байна;

материальна ресурснуудаар дутамагаар хангагдаһан промышленностиин зарим һалбаринуудай түсэбтэ даалгабаринуудые хубилган заһаха;

предприятинуудай һаадгүйгөөр ба жэгдэ һайнаар хүдэлмэрилхын тулада таарамжатай эрхэ байдал бии болгохо зорилгоор промышленностьда материальна шухала нөөсэнүүдые байгуулха ябадал хараалха;

б) гэр байрын барилгада мүнгэ зөөри нэмэжэ үгэхэ арга боломжонуудые бэдэрэн олохо. Гэр байрын барилга хэхэдээ, барилгын үные хүндэрүүлдэг ба тэрэниие удааруулдаг элдэб үлүү булуу гоёлтонуудые хэхэ ябадал шууд зайсуулха, мүн барилгын нютагай материалнуудые һайнаар хэрэглэхэ, гэр байрын барилга түргэдхэхэ зорилгоор үргэн олониитэ хүдэлмэришэд болон албахаагшадай гаргадаг үүсхэлые эдэбхитэйгээр дэмжэхэ.

3. Предприятинуудые болон барилгануудые хүтэлбэрилхэ талаар өөрынгөө хангалтагүй хүдэлмэриие түсэблэлгын дутуу дундануудаар далдалха гэжэ ажахын зарим хүтэлбэрилэгшэдэй һэдэдэг байһые, иимэ хүтэлбэрилэгшэдэй түсэбөө бага болгуулха гэжэ оролдодог байһые буруушааха. Түсэбүүд хадаа дүүргэжэ шадахаар, зүгөөр багадуулагдаагүй байха ёһотой. Түсэбүүд хадаа технико-экономическа талаараа бодомжологдон, түрүү дүй дүршэлые хэрэглэхэ, үйлэдбэриин доторой резервнүүдые ашаглаха ябадал хараалан зохёогдохо, үйлэдбэриие шууд хүгжөөн дэбжээхэ хэрэгтэ ажалшадай хүсэлэл оролдолгые зорюулха ёһотой.

4. Үйлэдбэриин даалгабаринуудые тодорхойлходоо, түсэбүүдые зохёолгодо, тэдэниие амжалтатайгаар дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ олониитэ ажалшадые бүри эдэбхитэйгээр хабаадуулха шухала байһые хараадаа абаха хэрэгтэй. Энэ зорилгоор предприятинууд болон колхозуудай холын хараата түсэбүүдые суглаанууд дээрэ һайнаар зүбшэн хэлсэхэ, ямар нэгэн үе соо эдэ түсэбүүдэй дүүргэлтые шалгаха ябадал үргэнөөр эмхидхэхэ шухала.

Ажахын байгуулалтада союзна республикануудай үүргые саашадань дээшэлүүлхэ, промышленна продукци болон арадай хэрэглэлэй эд бараа бүтээн гаргалгые дээшэлүүлхын тулада нютагай ресурснууд болон арга боломжонуудые элирүүлэн олохо, һайнаар хэрэглэхэ талаар тэдэнэй гаргаһан үүсхэлые дэмжэхэ шухала. Энэ хадаа гүрэнэй түсэбүүдые дүүргэлгын түлөө союзна республикануудай бүхы хүтэлбэрилхы органуудай харюусалга дээшэлүүлхые, мүн парти, правительствын табиһан зорилгонуудые шиидхэлгэдэ олониитые элсүүлэн эмхидхэхэ талаар тэдэнэй үүргэ шангадхахые эринэ.

5. Ажахые хүтэлбэрилхэ хүдэлмэридэ бии байһан дутуунуудые шууд зайсуулхыень, материальна ресурснуудаа сасан тарааха ябадал гаргахагүйн тулада үрэ ехэтэй хэмжээнүүдые абахыень, техническэ дэбжэлтын, шэнэ техникые түргэнөөр нэбтэрүүлэн хэрэглэһэнэй, ажалай эмхидхэл һайжаруулһанай ба үйлэдбэриин технологиие нарижуулһанай ашаар предприятинуудай доторой резервнүүдые бүхы хэмжээгээр хэрэглэн ашаглаха, хүдэлжэ байһан предприятинуудые ашаглалгые һайжаруулха, үйлэдбэриин болон барилгын түсэбүүдэй дүүргэлтые хангаха, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үные химдаруулха ба шанарыень һайжаруулха ябадал туйлахыень ажахын хүтэлбэрилэгшэдые, советскэ, партийна болон профсоюзна организацинуудые уялгалха.

***

КПСС-эй ЦК-гэй Пленум хадаа тус тогтоол дотор заагдаһан зорилгонууд ороной хүгжэлтые хараада абан табигдана, тэдэниие заатагүй дүүргэхэ гээшэ советскэ гүрэндэ угаа шухала байна гэжэ партийна, советскэ, ажахын, профсоюзна болон комсомольско организацинуудай, манай хүдэлмэришэдэй анхаралые хандуулна. Манай ороной үйлэдбэриин хүсэнүүдэй ехэ дэбжэлтэ туйлаха, тэрэнэй экономическа хүсэ шадалые саашадань хүгжөөхэ болон өөрыгөө хамгаалха шадабариие бэхижүүлхэ хэрэгтэ зорюулан ниитынгээ баялигые арьбадхаха, советскэ арадай ажанабайдалые саашадань һайжаруулха тухай эндэ хэлэгдэнэ.

Капиталистическэ дэлхэй дээрэ абажа үзэхэдэ, элдэб оронуудай хоорондо, монополистическэ нэгэдэлнүүдэй хоорондо зүрилдөөтэ тэмсэл улам хурсаар ба үргэнөөр боложо байна. Эгээн лэ ехэ ашаг олзын түлөө жүрөөдэн монополистическэ капитал хадаа хүдэлмэришэн ангиие мүлжэлгые, таряашадые дарлалгые улам бүри шангадхана, олониитэ ажалшадай ажабайдалые бүри ехээр муудхаана. Колониальна гүрэнүүд хадаа хамагай түрүүндэ экономическа талаараа һулаар хүгжэнги оронуудые богоолшолон дарлажа, капиталистическэ мүлжэлгэ хэхэ газараа үргэдхэхые эрмэлзэн, капиталаа ашаглан хэрэглэхэ шэнэ газар бэдэрхэ зорилгоор ээрхэг түримхэй һанаашалга гаргана. Зүгөөр империалистическэ эдэ ээрхэг түримхэй һанаашалгануудтань һулаар хүгжэнги оронуудай арадуудай эсэргүүсэлтэ улам ехэдэжэ, национальна сүлөөрэлгын хүдэлөөн бүри хүсэтэйгөөр дэлгэрдэг байна. Эдэ бүгэдэ хадаа капиталистическэ экономикые саашадань милитаризацилха, яаралтайгаар зэбсэгжэлгэ хэхэ, капиталистическэ системын доторой зүрилдөөнэй саашадаа гүнзэгырэн хурсадаха ябадалда хүргэнэ, тус системын тогтууригүй ба түүхын жама ёһоор хосорон һалаха байһыень эли тодоор харуулна.

Капиталистическэ ёһоной үйлэдбэрилхэ аргын эдэ бүхы уршагууд болон гүнзэгы ехэ зүрилдөөнүүд советскэ социалистическэ системэдэ үзэгдэдэггүй юм. Советскэ Союз хадаа социалистическэ бүхы оронуудай хоорондо эбдэршэгүй бата нэгэдэл бэхижүүлхын ба ахадүүгэй харилсаа холбоо хүгжөөхын түлөө тэмсэн, эб найрамдалай, эб найрамдалда дуратай бүхы арадуудтай хани барисаатай байха политика бэелүүлэн ленинскэ замаар урагшаа дабшажа ябана. Коммунистическэ партиин хараалһан агууехэ зохёон байгуулхы түсэбүүдые бэелүүлгэдэ советскэ хүнүүд бүхы зохёохы хүсэ шадалаа зорюулна. Советскэ гүрэн арадуудай аша туһые хэлбэришэгүйгөөр хамгаалжа, бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалай агууехэ хэрэгые шууд сэхээр аршалан хамгаалжа байдаг гэжэ мэдэдэг дээрэһээ тэдэнэр амгаланаар ажаллажа байдаг.

Агууехэ Ленинэй һургаалые шууд баримталан, Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр советскэ арад социалистическэ хүсэн түгэлдэр индустриие болон социалистическэ хүдөө ажахые байгуулгатай ба хүгжөөлгэтэй холбоотой түүхэтэ зорилгонуудые шиидхээ. Коммунистическэ байгуулалтын мүнөө үеын шатада таарууга экономическа хүгжэлтын шэнэ, бүри дээдэ шатада дамжан орохын тулада бүхы шухала юумэ мүнөө манайда бии.

Хүдэлмэришэн анги, колхозно таряашад, советскэ интеллигенци хадаа үйлэдбэриин түсэбүүдые дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөө бүри үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, промышленна предприяти бүхэнэй, барилга бүхэнэй, бүхы колхозууд, МТС-үүд болон совхозуудай үйлэдбэриин арга боломжонууд болон резервнүүдые эгээн ехээр, хүсэдөөр ашаглахын тулада бүхы хүсэеэ зорюулха, тэрэнэй ашаар КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхэ бэзэ гэжэ найдажа байһанаа КПСС-эй ЦК-гэй Пленум элишэлэн мэдүүлнэ.

КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй тогтоол

СССР-эй арадай ажахые хүтэлбэрилгэ һайжаруулха асуудалнууд

(Нүхэр Н. А. Булганинай элидхэлээр баталан абтаа)

КПСС-эй XX съездын зааһанай ёһоор мүнөө үедэ гүрэнэй түсэблэлгын хэрэгые һайжаруулха, ажахые хүтэлбэрилхэдөө тэрэнние үлэмжэ ехээр түбэй газарта мэдэлтэй байлгадаг ябадалые болюулха, ажахын байгуулалтада союзна республиканудай үүргые дээшэлүүлхэ, СССР-эй министерствонүүдэй, ажахын нэгэдэлнүүд болон предприятинуудай эрхые саашадань үргэдхэхэ, албан-захиргаанай аппарадай тоое хорооххо ба сомор болгохо зорилгоор хэдэ хэдэн шухала хэмжээ-ябуулганууд бэелүүлэгдэжэ байна гэжэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй Пленум тэмдэглэнэ. Социалистическэ ёһоор ажахые эрхилэлгын ленинскэ ёһо гуримай үндэһэ һуурииь ажахын байгуулалтые хүтэлбэрилгын демократическа централизм мүн. Парти, правительствын бэелүүлжэ байһан хэмжээнүүд тус ёһо гуримда бүрин таараалдана. «Ажахын талаар имагтал демократическа централизм бэелүүлхэ гээшэ мүнөө манай зорилго болоно...» гэжэ В. И. Ленин Советскэ засагай үшөө түрүүшын һарануудта зааһан юм.

Арадай ажахые хүтэлбэрилгын демократическа централизм хадаа томо социалистическэ үйлэдбэриин уг унгиһаа, түсэбтэ экономико бологшо социалистическэ экономикын шэнжэ шанарһаа, ушар ёһо мэдэн зохёон байгуулхы түүхэтэ ажал эрхилхэ хэрэгтэ, гүрэнэй ба ажахын байгуулалтые хүтэлбэрилгэдэ олон миллион ажалшадые элсүүлһэн советскэ байгуулалтын гол удхаһаа үндэһэлнэ. Түсэблэлгэ бүхы хэмжээгээр һайжаруулхые, ажахын бүхы ажал-ябуулгада түсэб баримталга бэхижүүлхые демократическа централизм эринэ. Тиихэтэй хамта, тэрэ болбол нютаг нютагай дүршэлые, нютаг нютагай эрхэ байдалые бүхы талаһаань тон анхаралтайгаар хараадаа абаха, нютагуудтахи партийна, советскэ, ажахын, профсоюзна, комсомольско организацинуудай, олон миллион хүдэлмэришэд, колхознигууд ба интеллигенциин зохёохы үүсхэлые эдэбхитэйгээр дэмжэхэ, урмашуулха гэһэн удхатай.

Гүрэнэй түсэблэлгын хэрэгтэ, түбхын түрүүн даб дээрэхи түсэблэлгын талаар ехэ дутагдалнууд бии гэжэ тэмдэглэхые КПСС-эй ЦК-гэй Пленум шухалада тоолоно. Госплан, Госэкономкомисси, мүн тэрэшэлэн министерствонүүд үйлэдбэриин зарим һалбаридахи байдалые дутамагаар шэнжэлжэ үзэнэ, союзна болон автономно республикануудтай, хизаарнууд болон областьнуудтай, предприятинуудтай, научна эмхи зургаануудтай һула барисаатай байна, үйлэдбэриин, капитальна барилгын ба материально-техническэ хангалгын түсэбүүдые табихадаа ехэ алдуу дутуунуудые гаргана, гүрэнэй түсэбүүдэй дүүргэлтые шалгаха уялгаяа мууса гүйсэдхэнэ.

КПСС-эй XX съездын Директивэнүүдэй ёһоор арадай ажахые хүтэлбэрилгэ саашадань бүхы хэмжээгээр һайжаруулга хадаа партиин түрүүшын ээлжээнэй зорилго мүн гэжэ тоолоод, ЦК-гэй Пленум иигэжэ **тогтооно:**

1. **Арадай ажахын даб дээрэхи түсэблэлгын талаар СССР-эй Госэкономкомиссиин хүдэлмэрие үндэһөөрнь һайжаруулха, тэрэшэлэн гүрэнэй түсэбые дүүргэлгэтэй холбоотой даб дээрэхи асуудал яаралтайгаар шиидхэхэ хэрэгые, түсэбөөр хараалагдаһан даалгабарие зохихо материальна эд хэрэгсэлээр хангаха талаар харюусалгые тэрээндэ даалгаха хэмжээ бэелүүлхэ шухала гэжэ мэдэрхэ.**

Госэкономкомисси болон министерствонүүд үйлэдбэриин фондые, ажалай ба түүхэй эдэй хэрэгсэлнүүдые, мүнгэн зөөрие илангаяа гамтайгаар, үрэ ехэтэйгээр ашаглалга хангаха ёһотой. Түрүү наука, техникын туйлалтануудые, новаторнуудай үнэтэ дүршэлые, уралан нарижуулагшад ба ухаалан зохёогшодой дурадхалые үйлэдбэридэ саг үргэлжэ, үргэнөөр нэбтэрүүлхэ гээшэ Госэкономкомиссиин, тэрэшэлэн манай ажахын бүхы органуудай шухалын шухала зорилго мүн болоно. Предприятинуудые тусхай мэргэжэлтэй, хамжажа ажалладаг болгохо, үйлэдбэриин һалбаринуудай хоорондо холбоо байгуулха, элдэб экономическа районуудай ажахын ажал-ябуулгые холбохо хэрэгтэ сэхэн анхарал хандуулагдаха зэргэтэй. Эдэ бүхы хэмжээ-ябуулгануудые бодотоор бэелүүлгэ хадаа үргэн ехэ социалистическэ үйлэдбэрилгые түргэн ябуулха, продукци ехээр бүтээн гаргаха, шанарынь дээшэлүүлхэ ба өөрынь үные хямдаруулха, арад зоной материальна ажана байдалые һайжаруулха гол эрхэ нүхэсэл болодог ажалай бүтээсые таһалгаряагүйгөөр дээшэлүүлхэ ябадал хангаха байна.

2. Союзна республикануудай эрхые үргэдхэхэ гээшэ арадай ажахые һайнаар хүтэлбэрилгэдэ илангаяа ехэ удхашанартай гэжэ тоолохо. Тэрэ болбол ажахын ба культурна байгуулалтын талаар ленинскэ национальна политикые шууд бэелүүлхэ, республика бүхэнэй национальна онсо илгаае, нютагайнь баялигые бүхы талаһаань хараадаа абаха арга олгохо, союзна республикануудай экономикые саашадань бэхижүүлгэдэ, Советскэ Союзай арадуудай хани барисаае бүри батадхалгада туһалха байна.

Экономикые хүтэлбэрилхэдөө тэрэнние үлэмжэ ехээр түбэй газарта мэдэлтэй байлгадаг ябадал болюулха зорилгоор иимэ юумэ хэхэ шухала гэжэ тоолохо:

—союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдэй шиидхэхээр союзно-республиканска гүрэнэй түсэбые дүүргэлгэтэй холбоотой ажахын ба культурна байгуулалтын асуудалнуудые нилээд үргэдхэхэ хэмжээ-ябуулга бэелүүлхэ. Эндэ капитальна барилгын, материально-техническэ хангалгын, ажалай бүтээсын, продукциин өөрын үнэ сэнгэй, тэдэнние худалдалгын, мүнгэн зөөреэр хангалгын асуудалнууд оролсоно;

—министерствонүүдэй, мүн тэдэнэй главна управленинүүдэй, ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй ажахын предприятинуудай эрхэ саашадань үргэдхэхэ;

—хүтэлбэрилгын аппарадые сомор, гаргаша багатай болгохо ябадал хараадаа абажа, үлүү байһан ба зэргэ хүдэлдэг звенонуудые болюулха;

—ажахые хүтэлбэрилдэг центральна аппарадай органуудые, мүн тэрэшэлэн научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудые арадай ажахын тус тус һалбариин предприятинуудай байдаг районуудта ойротуулха;

— экономическа районууд, томо промышленна центрнүүд доторхи ажахые хоорондонь холбоотойгоор таараалдуулан эрхилхэ.

3. Предприятинуудые материально-техническэ талаар министерствонүүд болон зургаануудай хангаха хүдэлмэридэ ехэ дутагдалнуудай бии байһан тула энэ хэрэгые үндэһөөрнь һайжаруулха эмхидхэлэй хэмжээ-ябуулга бэелүүлхэ, материальна баялигые олон зургаануудай базанууд болон складуудта хэбтүүлэнгүй, бодомжотойгоор ашаглаха шухала гэжэ мэдэрхэ.

4. Техническэ дэбжэлтын түлөө, социалистическэ үйлэдбэриин хүсэ ехэтэ хүгжэлтын түлөө тэмсэлэй талаар зургаадахи табанжэлэй хугасаа соо парти, правительствын табиһан харюусалгатай зорилгонууд ажахын кадрнуудта, үйлэдбэрие хүтэлбэрилэгшэд болон эмхидхэгшэдтэ ехэ эрилтэ хэнэ. Тэдэнэр дааһан хэрэгээ тон һайнаар мэдэхэ, мүнөөнэй ямар научно-техническэ туйлалтануудай гараһые мэдэжэ байха, предприятинуудай техникэ болон экономикые гүнзэгыгөөр ойлгохо, тэдэнэй хэрэглэмжэ ба эрилтые үдэрһөө үдэр бүри мэдэхэ, үйлэдбэрие бодотоор хүтэлбэрилхэ ёһотой. Эдэ бүгэдэ хадаа өөртөө болон мэдэлдээ байһан хүнүүдтэ эрилтэ ехэтэй байхыень, олониитын һанамжада анхаралтайгаар хандахыень, тэдэнэй зохёохы үүсхэлые эдэбхитэйгээр дэмжэхыень, техническэ эрдэм үсэд шангаар шудалхыень, экономическа мэдэрэлээ үргэдхэхыень, үйлэдбэрие хүтэлбэрилдэг арга дүршэлөө һайжаруулхыень советскэ ажахын хүдэлмэрилэгшэдые уялгална.

5. Өөрынгөө зэргэдэ бүхы шахуу хүдэлмэришэд, албахаагшадые нэгэдүүлһэн профсоюзууд ажахые хүтэлбэрилгэ һайжаруулха хэрэгтэ шухалын шухала үүргэ дүүргэхэ уялгатай гэжэ тоолохо:

—предприятинуудай промышленно-финансова түсэб табилгада ба тэрэнние дүүргэлгэдэ, ажалые нормолхо, эмхидхэхэ асуудал, салин хүлһэнэй асуудал шиидхэлгэдэ, предприятинуудта усалтаха ябадал зайсуулха, илангаяа гэр байрын барилгатай, хүдэлмэришэд ба албахаагшадай материально-ажаһуудалай эрхэ байдалые һайжаруулгатай холбоотой асуудал шиидхэлгэдэ профсоюзуудай үүргые дээшэлүүлхэ шухала;

—ажахын түсэб дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө, социалистическэ экономикые таһалгаряагүйгөөр хүгжөөхын түлөө тэмсэлэй хүсэтэ зэбсэг бологшо социалистическэ мүрысөө саг үргэлжэ дэлгэрүүлхэ шухала;

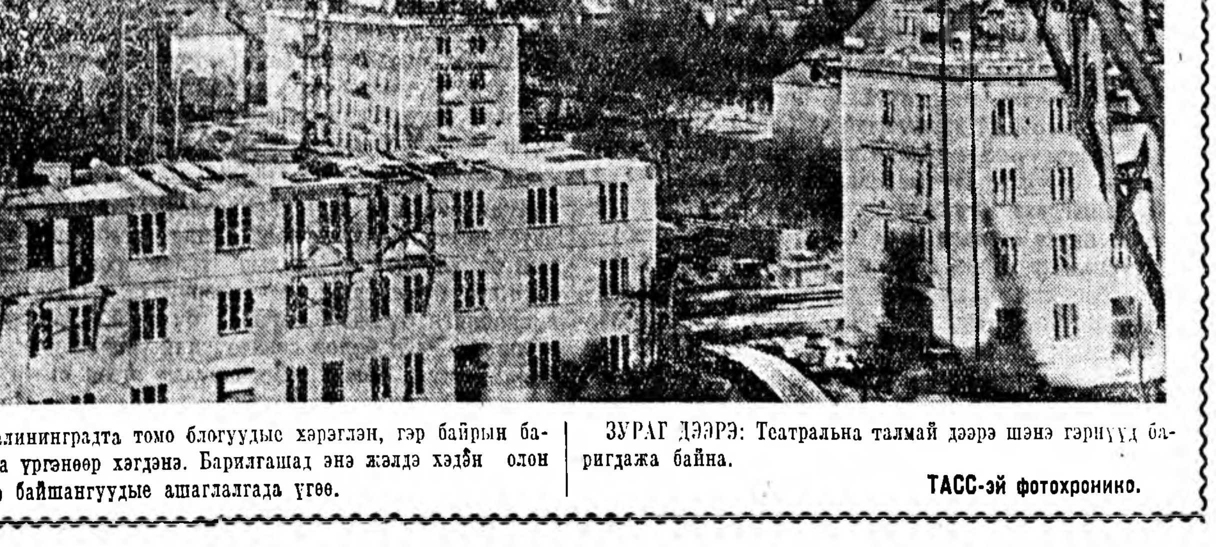
—хүдэлмэришэд болон албахаагшадай суглаа, үйлэдбэриин зүблөө, техническэ конференци, ажахын эдэбхитэдэй суглаа, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй, уралан нарижуулагшад ба ухаалан зохёогшодой зүблөө саг сагтань үнгэргэхэ, научно-техническэ обществонуудай хүдэлмэрие үргэнөөр ябуулха шухала.

Профсоюзууд хадаа «хүтэлбэрилгын һургуули, ажахые эрхилэлгын һургуули, коммунизмын һургуули» мүн гэжэ Ленинэй зааһан ёһоор энэ ехэ үүргэеэ хүсэдөөр дүүргэхынь тула советскэ профсоюзуудай ажал-ябуулга тон дээдэ хэмжээндэ табигдаха зэргэтэй.

6. Кадрнуудые шэлэхэ, дэбжүүлхэ, зүбөөр хубаарилан табиха, мүн парти, правительствын шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые шалгаха, ажахые хүтэлбэрилгын аппарадай бүхы һалбаринуудта шанга журам сахиха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулан, предприятинуудай, ажахын органуудай хүдэлмэрие эрид һайжаруулхыень союзна республикануудай компартиин ЦК-нуудые, КПСС-эй крайкомууд болон обкомуудые уялгалха.

* * *

СССР-эй социалистическэ экономикые саашадань хүгжөөхэ, эмхидхэлэй хүдэлмэрие һайжаруулха, ажахые социалистическээр эрхилэлгын ленинскэ ёһо гуримһаа үндэһэлэн, ажахын байгуулалтые хүтэлбэрилхэ арга дүршэлөө һайжаруулха, ажалшан олониитын зохёохы үүсхэл эдэбхиие бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ талаар КПСС-эй XX съездын табиһан зорилгонуудые бодото хэрэг дээрэ шууд бэелүүлхыень бүхы партийна организацинуудые, бүхы коммунистнуудые КПСС-эй ЦК-гэй Пленум уряална.

Калининградта томо блогуудые хэрэглэн, гэр байрын барилга үргэнөөр хэгдэнэ. Барилгашад энэ жэлдэ хэдэн олон шэнэ байшангуудые ашаглалгада үгөө.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Театральна талмай дээрэ шэнэ гэрнүүд баригдажа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Конференци дээрэ юун хэлсэгдээб

Декабриин 15—16-да Түнхэнэй аймагай партийна конференци боложо, КПСС-эй айкомой тоосоото үе соогоо хэһэн хүдэлмэри зүбшэн хэлэгдээ.

Делегадууд конференциин хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгэ үргэнөөр дэлгэрүүлһэн байха юм. Тэдэнэр аймагай партийна организациин туйлаһан һайшаалтай дүнгүүдые тэмдэглэхэ зуураа, партиин айком малажалаа гээгдэлһээ гаргажа шадаагүй гэжэ онсо зааһан байна.

Конференци дээрэ мүн бусадшье дутагдалнууд элирүүлэгдэн шүүмжэлэгдээ. Тэдэнние усадхаха, шэнэ жэлдэ ажахыгаа бүри ехээр хүгжөөхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан тогтоол конференци баталан абаа.

Эмхидхэлэй пленум дээрэ КПСС-эй айкомой, шалгалтын комиссиин шэнэ состав һунгагдаа. Айкомой нэгэдэхи секретаряар нүхэр ЗОНХОЕВ Б. Ф., хоёрдохи секретаряар нүхэр ЦЫДЕНОВ Б. Н., секретарьнуудаар нүхэд БАЛДУЕВ Г. Т., КИСТЕНЕВ Д. И. һунгагдаһан байна.

Энэ жэлдэ аймагай партийна конференци урда жэлнүүдэйхиһээ үндэр хэмжээндэ үнгэрөө. Тэрэнь гайхалтайшье бэшэ. Юуб гэхэдэ, энэ жэлэй эхин багаар КПСС-эй XX съезд боложо, партиин, бүхы советскэ арадай үмэнэ харюусалгатай зорилгонуудые табяа. Съездһээ хойшо коммунистнууд, мүн бүхы советскэ арад угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр ажаллан, шэнэ табанжэлэй түрүүшын жэлые амжалтатайгаар дүүргэжэ байна.

Съездын табиһан зорилгонуудые бодотоор бэелүүлхын тулада эмхидхэлэй бүхы хүдэлмэрие һайжаруулжа, улад зоной эршэ хүсые элсүүлхэ гээшэ аймагай бүхы коммунистнуудай, нэн түрүүн партийна эдэбхитэдэй шухала зорилго болоһон юм. Тиимэһээ партиин айкомой тоосоото үе соогоо хэһэн хүдэлмэридэ сэгнэлтэ үгэхэдөө делегадууд нэн түрүүн энэ талыень хараадаа абан, айкомой, тэрэнэй бюрогой, инструкторска группануудай ябуулдаг эмхидхэлэй хүдэлмэридэ шүүмжэлхы ёһоор хандаһан байна.

Тоосоото үе соогоо партиин айком хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ арга дүршэлөө нарижуулан һайжаруулха тушаа нилээд олон хэмжээ бэелүүлһэн байна. Тиигэжэ, колхознигууд болон механизаторнуудай дунда эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри нэгэ бага һайжараа. Колхозуудай партийна эхин организацинууд болон правленинүүд ажахыдаа түрүү арга дүршэл нэбтэрүүлхэ тушаа нилээд ехэ оролдолго гаргадаг болоо.

Энээнэй ашаар хүдөө ажахын продуктнуудые абалгаар аймаг дотор нилээд амжалта туйлагдаба. Аймагай колхозууд хабарай тарилгые богони болзор соо үнгэргэжэ, ургасын хойноһоо һайн харууһа эмхидхээд, гектар бүриһөө 12,6 центнер ургаса хуряагаа. Тиихэдэ шэниисын ургаса һайнаар гаража, гектар бүриһөө 15,3 центнер хуряагдаа. Колхозууд гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө сентябриин 10-да дүүргээд, 37 мянган центнер таряа түсэбһөө гадуур тушааһан байна. Колхоз бүхэн тарилгада хүсэд хүрэхэ үрэһээ хаагаад, малдаа тэжээл болгон үгэхын тулада ехэхэн таряа үлөөгөө. Барилгын хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар ябуулагдана.

Эдэ тоо баримтануудай хэды һайшаалтай байбашье, аймагай хүдөө ажахыда, илангаяа малажалда горьтойхон дутагдалнууд бии байһаар. Энэ дутагдалые делегадууд онсо тэмдэглэһэн байна. Манай аймаг республикын бусад аймагуудта орходоо һупаггүй һайн эрхэ байдалтай аад, тэдэнһээ бага дүнгүүдтэй байна. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, бии байһан арга боломжонуудаа элирүүлэн, ашагтайгаар хэрэглэхэ тушаа ёһотой тэмсэл ябуулагдаагүй байна.

Малажалые абаад үзэе. Эгээн шухала энэ һалбаримнай үшөөл ехэ гээгдэлтэй байһаар. Колхозууд жэл бүри малаа олоор гарзалуулна, үнеэд болон эхэ хонид олоороо һубайрна. Энээнһээ шалтагаалан түл үсөөнөөр абтана. Малай ашаг шэмэ урмагүй бага байһаар. Ажахын үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 865 литр һүн һаагдаа. Шэнэ жэлэй эхилһээршье һү һаалга мүртэйгөөр нэмэнэгүй.

Хонин ажалнай удаанаар хүгжэнэ. Түнхэндэ хони олоор үсхэбэрилжэ болохогүй гэһэн гээгдэнги һанал бодолые партиин айком үндэһөөрнь үгы хэжэ шадаагүй. Энэ шалтагаанһаа боложо, үнгэрэгшэ жэлдэ аймаг дотор хони үсхэбэрилхэ түсэб дүүргэгдээгүй, хонин бүриһөө оройдоо 1,9 килограмм нооһон абтаа.

Гахай олоор үсхэбэрилхэ арга боломжонууд мүн лэ муугаар хэрэглэгдэнэ. Жэл бүри поршоонхонууд олоор гарзална. Тэжээл элбэг байбашье, гахай шахажа таргалуулха хэрэг муугаар эмхидхэгдэнэ.

Конференци дээрэ элирүүлэгдэһэн эдэ болон бусад горьтойхон дутагдалнууд юу харуулнаб гэхэдэ, партиин айком, МТС-үүдэй зонодохи инструкторска группанууд улад зоной дунда эмхидхэлэй хүдэлмэри һулаар ябуулһан байна. Айкомой бюро, аймгүйсэдкэм хадаа МТС-үүд болон колхозуудай ажал хэрэгые гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ үзэнэгүй гэжэ делегадууд зүбөөр шүүмжэлээ. Партиин айком болон аймгүйсэдком малажал үсхэбэрилхэ асуудалнуудые халирхайгаар шиидхэнэ, колхозуудай, МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга эрилтэ табинагүй.

Колхозуудай партийна эхин организацинуудай үүргэ үшөөл бага байһаар гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тэдэнэй олониинь дутуу дунданууды обёоронгүй гарадаг, ниитын зөөри зөөшэдэ хайра гамгүйгөөр хандаха ябадалтай эрид тэмсэдэггүй байна. Зарим парторганизацинууд түрүү колхознигуудые, механизаторнуудые партида абаха тушаа хүдэлмэри ябуулдаггүй. Жэшээнь, Буденныын, Жуковай нэрэмжэтэ колхозуудай парторганизацинууд һүүлэй хэдэн жэлэй туршада гэшүүдэйнгээ тооое олон болгоногүй. Гэхэ зуура, эдэ колхозуудта түрүү хүнүүд олон юм. Партиин айком парторганизацинуудай үүргые эрид дээшэлүүлхэ тушаа хэмжээ абаха байна.

Культурно-гэгээрэлэй, медицинскэ эмхи зургаануудай, һургуулинуудай хүдэлмэрие партиин айком һулаар хүтэлбэрилнэ гэжэ конференци зааһан байна. Зарим колхозуудай клубууд, улаан булангууд хэдэн һара соо хаалтатай байдаг, кино үсөөн харуулагдадаг. Лекционно пропаганда һулаар табигданхай. Хүдөөгэй интеллигентнэр—багшанар, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд энэ хэрэгтэ муугаар хабаадуулагдана.

Конференци дээрэ делегадуудай хэлэһэн үгэ шүүмжэлхы, хурса шэнжэтэй байба. Зарим партийна хүдэлмэрилэгшэд ажахын асуудалнуудые үшөөл хуушан аргаар, албан хойрогоор, халирхайгаар шиидхэдэг зандаа гэжэ делегадууд хэлэһэн байна. Манай зарим хүдэлмэрилэгшэд колхозуудаар ябахадаа парторганизацинуудта бодотоор туһалдаггүй, мүртэй заабари, зүбшөөл үгэдэггүй байна.

Партиин айком заримдаа советскэ болон хүдөө ажахын органуудай хэхэ юумэндэ оролсоно гэжэ зүбөөр хэлэгдээ. Эгээл иимэһээ аймгүйсэдком ажахын асуудалнуудые тодорхойгоор шиидхэхэ хэрэгтэ анхаралаа багаар хандуулна. Колхозууд болон МТС-үүдэй, предприятинуудай ажал-ябуулгада багаар нүлөөлнэ.

Партиин айком, тэрэнэй бюро болон секретарьнууд колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй үмэнэ шанга эрилтэ табидаггүй, тэдэнэй хүдэлмэридэхи дутагдалнуудта хамаагүйгөөр хандадаг байба. Энэ талаар бидэнэр хүдэлмэридөө эрид хубилалта хэхэ ёһотойбди.

Аймагай партийна организациин, айкомой шэнэ составай үмэнэ конференци харюусалгатай зорилгонуудые табиба. 1957 ондо аймаг дотор гектар бүриһөө 14 центнер орооһото культурануудай, тэрэ тоодо 16 центнер шэниисын ургаса хуряаха зорилго табигдана. Мүн гектар бүриһөө 130 центнер хартаабха, 130 центнер овощь, 10 центнер үбһэ, 120 центнер кукурузын эшэ набша абахаар хараалагдаба. Малажал үсхэбэрилхэ түсэбөө бүхы түрэлэй малаар үлүүлэн дүүргэхэ байнабди. Эдлүүриин газарай 100 гектар бүхэндэ 78 центнер һү, 25 центнер мяха, хахалагдадаг газарай 100 гектар бүхэндэ 15 центнер гахайн мяха, орооһото культурануудай тарилгын 100 гектар бүхэндэ 4 мянган үндэгэ абахаар хараалагдаа. Үнеэн бүриһөө 1200 литр һү һааха зорилго табигдана.

Эдэ зорилгонуудые бэелүүлхэ бүхы арга шадал бии гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Колхозууд хүсэд хүрэхэ үрэһэ хүрэнгэеэ хаажа абаһан, һайнаар элдүүрилэгдэһэн партай, малдаа бардам хүрэхэ үбһэ тэжээлтэй байна. Колхозууд болон МТС-үүдтэ бии байһан техникые бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэжэ шадаха кадрнуудшье олон. Тэдэнэй ажалые зүбөөр эмхидхэхэ шухала.

Улад зоной дунда эмхидхэлэй хүдэлмэрие бодото һайнаар ябуулжа, колхозууд болон МТС-үүдые тодорхойгоор хүтэлбэрилхэ шухала болоно. Аймагай бүхы коммунистнууд ажал хэрэгэй түлөө харюусалгатай байһанаа мэдэрэн, хүдэлмэридөө оролдосотой һайнаар хандахаһаа гадна, зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулжа, партиин XX съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ колхозник, механизатор бүхэнние эдэбхитэйгээр хабаадуулхые оролдохо ёһотой.

Б. Зонхоев, КПСС-эй Түнхэнэй айкомой секретарь.

КПСС-эй обкомдо, БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

Малажалай ашаг шэмэ дээшэлүүлһэнэйнь түлөө республикын колхозуудта Министрнүүдэй Соведэй, КПСС-эй обкомой дамжуулгын Улаан туг барюулха дүрим КПСС-эй обкомой бюро болон БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет баталан абаба.

Тиихэ зуураа, социалистическэ мүрысөөнэй квартал бүхэнэй дүнгөөр түрүүлжэ, Министрнүүдэй Соведэй, КПСС-эй обкомой дамжуулгын Улаан туг абаха эрхэтэй болоһон МТС-үүд болон колхозуудые КПСС-эй обкомдо ба БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ зууршалжа байхыень КПСС-эй айкомуудые ба аймгүйсэдкомуудые КПСС-эй обкомой бюро болон БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет уялгалба.

Мүрысөөнэй зоно зоноор тогтоогдоһон дүрим доро толилогдоно.

Хони ба гахай үсхэбэрилгөөр эрхим амжалта туйлаһан аймагууд, МТС-үүд болон колхозуудта республикын Министрнүүдэй Соведэй болон КПСС-эй обкомой дамжуулгын Улаан туг барюулха **дүрим:**

1. Квартал кварталай дүнгөөр социалистическэ мүрысөөндэ илажа, иимэ амжалта туйлагшадта Министрнүүдэй Соведэй, КПСС-эй обкомой дамжуулгын Улаан туг барюулха гэбэл:

ХОНИН АЖАЛЫЕ ХҮГЖӨӨЛГӨӨР

а) **дүрбэдэхи кварталай дүнгөөр:** хонидой тоо толгойе олошоруулһанай, бүрин бүтэнөөр харууһалһанай, (тэрэ тоодо эхэ хонид) хонидой тамирые муудуулаагүйн, хонидые ороондо оруулха түсэбые дүүргэһэнэй түлөө;

б) **нэгэдэхи кварталай дүнгөөр:** хонидой тоо толгойе олошоруулһанай, бүрин бүтэнөөр харууһалһанай (тэрэ тоодо эхэ хонид), 100 эхэ хонин бүриһөө үбэлэй хурьгадые олоор абажа түлжүүлһэнэй, хонидой тамирые муудуулаагүйн түлөө;

в) **хоёрдохи кварталай дүнгөөр:** хонидой тоо толгойе олошоруулһанай (тэрэ тоодо эхэ хонид), 100 эхэ хонин бүриһөө олон хурьга абажа түлжүүлһэнэй, хонидой тамирые муудуулаагүйн түлөө;

г) **гурбадахи кварталай дүнгөөр:** нооһо абаха түсэбые дүүргэһэнэй ба урда жэлэйхиһээ ехээр абаһанай, хонин бүриһөө ехэ нооһо хайшалжа, эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ нооһо ехээр абаһанай, хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ түсэбые дүүргэһэнэй, хурьгадые эхэһээнь һалгааха үедэ эгээн ехэ шэгнүүртэй болгоһоной түлөө.

ГАХАЙН АЖАЛЫЕ ХҮГЖӨӨЛГӨӨР

а) **дүрбэдэхи кварталай дүнгөөр:** гахайн тоо толгойе олошоруулһанай, үсхэбэридэ байһан эхэ гахай бүридэ нэгэ удаа түрүүлээд шахагдаха гахай олоор табиһанай, октябриин 1-дэ бии байһан гахайн тооһоо процентээр абахада олон гахай шахаһанай түлөө (тэрэнэй толгой бүриинь шэгнүүрые хараада абалсаха);

б) **нэгэдэхи кварталай дүнгөөр:** гахайн тоо толгойе олошоруулһанай, олон поршоонхо абажа түлжүүлһэнэй, гахайнуудые шахалганда табиһанай ба шахаһанай түлөө (гахайн мяха абаһаниие, толгой бүриинь шэгнүүрые хараада абалсаха), үсхэбэридэ байһан эхэ гахай бүридэ нэгэ удаа түрүүлээд шахагдаха гахайе олоор табиһанай түлөө;

в) **хоёрдохи кварталай дүнгөөр:** гахайн тоо толгойе олошоруулһанай, поршоонхонуудые абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлһэнэй, үсхэбэридэ байһан эхэ гахай бүридэ нэгэ удаа түрүүлээд шахагдаха гахайнуудые олоор табиһанай, гахайнуудые шахалганда табиһанай ба олоор шахаһанай түлөө (гахайн мяха абаһаниинь, толгой бүриин шэгнүүрие хараада абалсаха);

г) **гурбадахи кварталай дүнгөөр:** хахалагдадаг газарай 100 гектар бүридэ гахайн мяха эгээн ехээр абаһанай, эхэ гахай бүридэ эгээн олон поршоонхо абажа түлжүүлһэнэй, гахайн тоо толгойе олошоруулһанай түлөө.

2. Министрнүүдэй Соведэй, КПСС-эй обкомой дамжуулгын Улаан туг КПСС-эй обкомой бюрогой ба республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор барюулагдаха ба Улаан тугаа алдаһан аймагуудай, МТС-үүдэй болон колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд социалистическэ мүрысөөндэ илагшадта тус тугые өөһэдөө **абаашажа үгэхэ.**

Прибайкальска аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхоз hү haалгаараа респуб-а дотороо түрүү hуури эзэлнэ. Энэ колхозой haалишад ажахын шэнэ жэлэй р hара соо үнеэн бүриhөө 223 литр hү haаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: энэ колхозой 1-дэхи hүнэй-товарна фермын түрүүшүүл—(зүүн haa) фермые даагша Г. Перов, haалишад В. Астраханцева, К. Перова, А. Ни-аев.

В. Сорокиной фото.

haалишадай амжалтанууд

үлтэр hайнтай малаараа рес-лика дотороо суурда гараhан энгын аймагай Карл Марксын мжэтэ колхоз үнгэрэгшэ жэл-hү haалгаяа дээшэлүүлбэшье, бөө дүүргээгүй hэн. Юундэб дэ, үнгэрэгшэ зундаа бэлшээ-н ногоон муу байшоо, hү ехээр хын тулада haалишадай дунда гой тэмсэл дэлгэрүүлэгдээгүй. ин энэ жэлдэ колхозой прав-и болон партиина организаци эрэгшэ жэлэйнгээ алдуу дутуу-дые дабтахагүйн тула, дото-нгоо арга боломжонуудые дүү-эр хэрэглэжэ, hү haалгаар ха-лhан түсэбөө заабол саг соонь ргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ гэhэн илго урдаа табинхай. Энэ ха-усалгатай, хүндэтэй зорилгоёо ото дээрэнь бэелүүлхын тулада влени болон партиина организа-эмхидхэлэй хүдэлмэри яhала наар ябуулна.

неэдэй эдеэлүүлгэ, харууhалга жаруулагдаа. Үбэлжэлгын үедэ haалгые дээшэлүүлхын тула мэ болон гүүртынхид өөhэд дун-мүрысэнэ. Жэшээлхэдэ, Дээдэ өө гэжэ газарай гүүртынхид мү-жэлдэ haамхай үнеэн бүриhөө 3 литр hү haаха уялга абаад, нгэ гэжэ нютагай гүүртын haа-адтай, Хүбээтын гүүртынхид — хэ Дабаан гэжэ гүүртын haали-дтай мүрысэнэ. Энэ жэлдэ haам-үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 0 литр hү haахабди гэжэ уялга han, үүлтэртэ үнеэдэй фермын-Сталинай нэрэмжэтэ колхозой тэртэ үнеэдэй фермын haали-дтай мүрысөө баталанхай.

Мүнөө haалишан бүхэн үбэлжэл-жэшээтэ hайнаар үнгэргэхэ, лэй haрануудта hү haалгаяа 2— дахин дээшэлүүлхэ гэhэн уялга-дые абаад, тэрэнээ бэелүүлхын өө эршэ зоригтойгоор ажаллана. ахын шэнэ жэлэй түрүүшын р haрануудта колхозой түрүү лишад hайн амжалта туйлаа. рбээ нёдондо жэлэй ноябрь ha-а бүхыдөө 32643 литр hүн haаг-а haa, мүнөө энэ hарада 62458 р haагдаа гэхэ гү, али hү haал-хоёр дахин шахуу дээшэлээ. Хүбээтын гүүртын haалишад ноябрь hарада hү haаха даалгабаря 107 процент дүүргэжэ, гүүртэнүүдэй дунда дэлгэрhэн мүрысөөндэ түрүү hуури эзэлээ. Энэ гүүртэдэ колхозой правлениин, партиина организациин дамжуулгын Улаан туг барюулагдаба. Хоёрдохи hууринда Үдэнгын гүүртынхид гараа. Энэ гүүртын залуу haалишан Галина Гымнинова ноябрь hара соо үнеэн бүриhөө 149 литр, Зина Валсева — 142 литр hү haагаа. Хүбээтэ гэжэ нютагай гүүртын haалишад Б. Бальжурова, Д. Чултумова гэгшэд тэдээнhээ балайшье хожомдоногүй.

Малшадай дунда культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие hайнаар ябуулха зорилгоор партиина организаци агитаторнуудаа фермэ болон гүүртэнүүдтэ хубаарилан табинхай. Агитаторнууд хөөрэлдөө эмхидхэхэдээ малшадай бодото зорилгонуудтай холбожо, артелиингээ ажабайдалhаа жэшээ баримтануудые абажа хэрэглэдэг байна. Жэшээнь, агитатор зоотехник-коммунист Б. Цоктоев малшадай дунда хөөрэлдөө тон hонирхолтойгоор, ойлгосотойгоор үнгэргэдэг.

Мүн колхозой культбазануудай ажал муу бэшээр табигданхай. Шулуута гэжэ газарай культбазын хүдэлмэриие үүлтэртэ үнеэдэй фермые даагша нүхэр Лобанова эрхилдэг. Культбазань hаруул зохид, тэндэнь журнал, газетэнүүд, шатар гэхэ мэтын хэрэгсэлнүүд бии юм. Тиимэhээ эндэхи малшад сүлөөтэй сагаа hонирхолтой зохидоор үнгэргэхэ, амарха, сэнгэхэ дүүрэн арга боломжотой.

Гадна, колхозой правлени болон парторганизаци малшадайнгаа байра байдал тушаа, тэдэниие материальна талаарнь урмашуулха хэрэгтэ ехэ анхарал табидаг. Мүрысөөндэ түрүүлhэн haалишадта шан үгтэдэг, нэмэлтэ түлбэринь саг соонь түлэгдэдэг.

Мүнөө колхозой haалишад декабрь hарада hү haаха түсэбөө дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ гэhэн зорилготойгоор ажаллажа байна.

Ц. Гомбоев.

1957 ондо хэблэгдэхэ номууд

Бурят-Монголой номой хэблэл 1957 ондо хэблэгдэхэ номуудай тематическа түсэб табижа, тэрээнээ нилээдгүй заhаhан, нэмэлтэнүүдые оруулhан байна.

Литературые хэблэн гаргаха тематическа түсэб hайнаар зохёогдодог болоо. Номой хэблэл холын хараанай түсэбые энэ жэл түрүүшынхеэ зохёобо. Түсэбые иигэжэ зохёоходо, арадай ажахые, наука болон культурые хүгжөөлгын шухала асуудалнуудые шиидхэхэдэ туhалха байна.

Владимир Ильич Ленинэй зохёолнуудые хэблэн гаргалгада ехэ анхарал хандуулагдана.

«Хүдэлмэришэдэй, солдатска депутадуудай Соведэй Бүхэсоюзна I-дэхи съезд дээрэ хэлэhэн үгэнүүд», «Тохёолдохоёо байhан hандарал ба тэрээнтэй хайшан гэжэ тэмсэхэб», «Революциин гол шухала асуудалнуудай нэгэн», «Большевигүүд засаг түрые гартаа абаха ёhотой», «Большевигүүд гүрэнэй засаг барижа шадаха гү?», «Революциин зорилго. Эрид хубилалта хэхэ саг ерээ», «Буса хүнэй заабаринууд», «Большевигүүдэй партиин гэшүүдтэ эльгээгдэhэн бэшэгүүд», «ЦК-да бэшэhэн бэшэг» гэhэн Ленинэй зохёолнууд хэблэгдэхэ юм.

«Бурят-Монголой большевигүүд Агуухэ Октябрьска социалистическэ революцида бэлэдхэхэ, тэрээниие үнгэргэхэ үедэ» гэжэ ном гаргагдахаар хараалагдана. Революциин үедэ Бурят-Монголой большевигүүдэй хэhэн ажал тухай тэрэ ном соо хэлэгдэхэ юм. «Байгал шадархи граждан дайнда хабаадагшадай дурасхаал бэшэгүүд» гэжэ ном мүн лэ хэблэгдэхэ байна.

Номой хэблэл КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгон, ниитэ-политическэ темээр 25 элдэб ном, брошюра хэблэхэнь. Эдэ номууд бүхы дээрээ 100 мянган хэhэг тиражтай байха. Ниитэ-политическэ темээр хэблэгдэхэ номуудай тоодо иимэ номууд орохо гэбэл: «Бурят-Монгол — Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин 40 жэлэй ойе угтуулан», «Бурят-Монголнай СССР-эй арадуудай нэгэдэмэл бүлэ соо», «Республикын экономико болон культурые хүгжөөлгэдэ СССР-эй ахадүү арадуудай үзүүлhэн туhаламжа» г. м.

Ерэхэ жэлдэ уранhайханай 17 ном хэблэгдэхэнь. Тэдэнэрэй тоодо А. С. Пушкинай зохёоhон «Белкинэй повестьнууд» (бурят-монгол хэлэн дээрэ), советскэ уранзохёолшо М. Шолоховой зохёоhон «Хахалагдаhан шэнэ газар» гэжэ романай нэгэдэхи ном хэблэгдэхээр хараалагданхай.

Республикын уранзохёолшодой иимэ зохёолнууд хэблэгдэхэнь: Х. Намсараевай зохёолнуудай суглуулбариин нэгэдэхи том, Ж. Тумуновай «Алтан бороо» гэжэ роман (ород хэлэн дээрэ), М. Степановай «Уг залгамжалагшанууд» (повесть, ород хэлэн дээрэ), Ч. Цыдендамбаевай «Шэнэ гэр» (рассказууд), Д. Батожабайн «Адуушанай дуун» гэжэ повесть. Тэрэшэлэн Н. Балданогой зохёоhон пьесэнүүд, Д. Жалсараевай шүлэгүүд хэблэгдэхэ юм.

Үхибүүдтэ зорюулагдаhан уранhайханай номууд урда жэлнүүдэйхидэ орходоо олоор гараха юм. Ерэхэ жэлдэ хамта дээрээ 65 мянган тиражтай 15 ондоо ном хэблэгдэхэ байна. Эдэ номуудай шанар, шэмэглэлынь hайжарха юм. hая hургуулида ороhон гү, али hургуулиин наhа гүйсөөгүй үхибүүдтэ зорюулагдаhан номууд hайн саарhан дээрэ, гоё hайхан зурагуудтайгаар хэблэгдэхэ.

Хүдөө ажахын темээр хэблэгдэхэ номууд түсэб дотор ехэ hуури эзэлнэ. Хүдөө ажахын түрүүшүүлэй баян дүй дүршэл харуулhан 30 ондоо брошюра гаргагдаха юм.

Республикын hургуулинуудта зорюулагдажа 30 ондоо ном хэблэгдэхэ.

Научна темээр 15 янзын ном гарахань. Тэдэнэрэй тоодо «БМАССР-эй түүхын» 2-дохи том оруулагданхай. Гадна, НИИК-ын, пединститудай, зооветинститудай эрдэмтэдэй бэшэhэн зохёолнууд хэблэгдэхэ.

Ном, брошюрануудhаа гадна, элдэб плакадууд хэблэгдэхэ юм.

А. Прохоров, БМАССР-эй Культурын министерствын хэблэлэй ба полиграфическа промышленностиин таhагые даагша.

„ФАУСТ"

Ленинэй орденто Бурят-Монголой гүрэнэй оперо ба баледэй театрын коллектив французска композитор Шарля Гуногой «Фауст» гэжэ оперые найруулан табиба. Энэ оперын либретто немецкэ уранзохёолшо Гётын трагедиhээ абтанхай.

Оперын гол рольнуудта: үтэлhэн Фауст—артист П. В. Волков, залуу Фауст—артист Н. М. Бестрашнов, Маргарита — РСФСР-эй габьяата артистка К. И. Гомбоева-Языкова, Мефистофель—БМАССР-эй арадай артист Л. Л. Линховоин, Маргаритын аха Валентин—артист А. Н. Балаян, солдат Вагнер—И. И. Кочмарев, студент Зибель—О. М. Карпова, Маргаритын хүршэ эхэнэр Марта—артистка И. М. Логинова гэгшэд наадана.

Театрын режиссер, БМАССР-эй габьяата артист Е. И. Кончевский оперые найруулан табяа. БМАССР-эй искусствонуудай габьяата ажал-ябуулагша уранзурааша М. Е. Шестакова сценыень гоёон шэмэглээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: зүжэгэй нэгэ сценэ. Залуу Фауст—артист Н. М. Бестрашнов, Маргарита —РСФСР-эй габьяата артистка К. И. Гомбоева-Языкова гэгшэд наадажа байна. Мефистофелиин ролиие БМАССР-эй арадай артист Л. Линховоин наадажа байна.

С. Доржиев.

Залуу мэргэжэлтэдэй суглаан

Үнгэрэгшэ субботын үдэшэ КПСС-эй обкомой Ехэ зал соо городой залуу мэргэжэлтэдэй суглаан болоо.

ПВЗ-гэй инженернүүд, технигүүд, сэмбын фабрикын, судна заhабарилгын, шэлэй механизированнэ заводуудай ба городой бусад предприятинуудай залуу хүдэлмэрилэгшэд — мэргэжэлтэд, багшанар, врачнар суглаанда хабаадалсаа.

КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ городой залуу мэргэжэлтэдэй зорилго тухай элидхэл ВЛКСМ-эй горкомой секретарь нүхэр Д. К. Хадаханэ хээ.

hүүлээрнь залуу мэргэжэлтэд үгэ хэлэжэ, хүдэлмэридэхи дутуу дундануудаа элирүүлбэ.

Суглаанай түгэсхэлдэ городой hургуулинуудай уранhайханай самодеятельность концерт харуулhан байна.

Тобшо hонинууд

✦Хэжэнгын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхоз 1952 ондо «ЗИС-5» маркын нэгэл машинатай байгаа haa, hүүлэй жэлнүүдтэ «ГАЗ-51» маркын хоёр, «ЗИС-5» маркын нэгэ автомашина, «ГАЗ-69» маркын хүнгэн автомашина, самосвал худалдажа абаа.

Д-Д. Дамбаев.

✦Санжа-Ханда Содномович Дампилов олон жэлэй турша соо Зэдэ станциин дэргэдэхи клубта киномеханигаар ажаллана. Нүхэр Дампилов hайн шанартайгаар, графигай ёhоор кинокартина харуулхаhаа гадна, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Санжа-Ханда Содномович Цагаан-Усанай сомоной Соведэй депутат, сомоной культурно-ажаhуудалай комиссиие хүтэлбэрилэгшэ юм. Нүхэр Дампилов культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ ехэ туhаламжа үзүүлнэ.

С. Зодбоев.

✦Ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай, эд хэрэглэгшэдэй кооперациин финансова хүдэлмэрилэгшэдэй семинар hаяхан Улан-Удэдэ боложо дүүрэбэ. Семинарта хабаадагшад ажалшадай эрилтые саашадаа бүри hайнаар хангаха, эдеэ хоол олон янзаар ба hайн шанартайгаар буйлуулха, худалдаа наймаанай организацинуудта тоо бүридхэл hайжаруулха тухай лекцинүүдые шагнаhан, ажалайнгаа дүй дүршэл тухай хөөрэлдэhэн байна.

Д. Колмаков.

Колхозигуудай агрономическа hуралсал

Сэлэнгын аймагай «Коммунизм» колхозой комплексно бригадануудта, Сүхын МТС-тэ гурбан жэлэй агро-зоотехническэ курсануудай 1956—1957 онуудай hуралсалай жэл эмхитэйгээр эхилбэ.

Түрүүшын занятида артелиин түрүүлэгшын орлогшо агроном Б. Г. Раднаев «Үбэлэй агротехническэ хэмжээ-ябуулганууд—үндэр баян ургаса абахада туhална» гэhэн темээр лекци уншаба. Тэрэ лекциинь колхозигууд ба механизаторнууд ехэхэн анхаралтайгаар шагнаа.

Нүхэр Аюровай хүтэлбэрилдэг занятида колхознигууд олоороо хабаадалсана.

Ш. Содномов.

БАДАЕВ

ҮБГЭН САДОВОДОЙ ИЛААЛТА

ОЧЕРК

„Бидэнэр байгаалиhаа хайра үршөөл хүлеэхэ ёhогүйбди, тэрэниие байгаалиhаа абаха—манай зорилго"

И. В. МИЧУРИН.

Зайдан тэргэдэ хээр мори хүллэ-, үндэр сэхэ бэетэй, үшөө залуу хо харасатай, шодогорхон, буу-hахалтай үбгэжөөл Шэнэ Бэ-н тосхоной хойгуур барсайн агдааша хада ууланууд тээшэ ын ошоhон харгыгаар дабшажа ба. Зэргэлжэ hууhан арбаад на-гай хүбүүн хирэ хирэ болоод лэ, рёо бургааhадана. Морининь ношьегүй хэбэртэй — hүүлээ хү-гэн, урагшаа зүдхэhэндэл бо-д, бүншэнэ.

— Үбгэн баабай, Дэлгэртын ды үшөө холо гү? — гээд хү-ниинь бодолгото болонги үб-көөлдэ хандана.

— Энээхэн дабаае гаталаад, дээ-ь орохобди, — гэжэ үбгэжөөл юусаад, нэмээнэ: — Зунайнгаа аралтада гарабаш, хоюулаа суг аллахабди.

Эдэ хоёрой хөөрэлдэhөөр дабаа-саана гарахадань, хоёр хадын ронд гонзогорхон талмай ха-гдаба. Хуhа, бургааhан соогуур эн гэр барилганууд тобойно. халагданхай газарай наагуур хоной шоршогонон урдахань лдана. Сэсэг набша соогуур зү-үүд дүнгинэлдэн ниидэнэ. Мо-ой хүл дороhоо улаан далитай шаанууд таршаганалдан hүрэнэ. Үбгэжөөл эндэхи байгаалиие л hайхашаажа, сэдьхэлээ хана-Залуудаа энээгүүр түлеэндэ одог, агнуурида гарадаг байгаа уу. hалхигүй нэмэри газарта таригдаа гээдшье бодоно. Таригдаhан бүлэг мододой дунда дог набтархан гэрэй хажууда эжөөл хүбүүн хоёр тэргэнhээ уна. Жэмэстэ сад гээшэнь данхатайнь сасуу, зүгышэн үбгэн гэнтэ юушьеб hанаhан хэбэртэйгээр:

шье багахан, урмаа таhархаар. Гектаршье болохогүй талмай дээрэ эды тэды hөөгүүд эндэ тэндэ ургажа hууба. Рядууд хоорондохинь үнинэйшье сэбэрлэгдээгүй, элдүүрилэгдээгүй, буртаг үбhөөр хушагданхай.

Колхозой түрүүлэгшэтэй үсэгэлдэр хөөрэлдөөшэнь үбгэжөөлэй толгойдо ороодхибо.

— Сазон Ивлевич, садовод болохо гүт? Урзанда Дэлгэртын хүндыдэ хоёр зуугаад ранетко-яблокын модод hуулгагдаа hэн. Хүн зоноор дутамаг дээрэhээ тэрэмнай hүүлэй үедэ эзэгүй байна, — гээд колхозой түрүүлэгшэ мүнөөхи үбгэжөөлдэ правлени соо байхадань хэлэhэн юм.

— Хүншье болоhоор сад ургуулжа үзөөгүйлби. Теэд хүнэйл хэдэг юумэ хадань туршаад үзэхэ биидаа, — гээд Сазон Ивлевич зүбшөөлөө үгэhэн байгаа.

Зүгөөр, сад гээшэнь иигэжэ харууhагүйгөөр хаягдашаhан байха юм гэжэ hанаа заяанданшье тиихэдэ ороогүй бшуу.

«Шэнэ садовод ерэбэл гээшэ» гэжэ Сазон Ивлевич аман соогоо гүбэрhөөр ошожо ябахадань садтай зэргэлээд шахуу байдаг пасека тээhээ хүл муутай зүгышэн үбгэн хүрэжэ ерээд, мэндэшэлбэ.

— Харамтай сад агша. Садоводууд hэлгэгдэжэ, hэдхэгдэжэл байха. Теэд нэгэшье тоолхо гарахагүй. Иигэжэ хамтын зөөриин хосоржо байхадань юугээ харадаг правлени юм,—гээд зүгышэн гэмэрнэ.

— Хараhан шэнги аад, танингаа танинагүйлби. Хаанахи бэлэйт?

— Анхандаа эндэхи хүн hэм,— гэжэ Сазон Ивлевичын харюусахатайнь сасуу, зүгышэн үбгэн гэнтэ юушьеб hанаhан хэбэртэйгээр:

— Тиимэ, тиимэ, — гээд нүгөөдэнь үшөөл танибагүй.

— Гайха ехэ, юугээ харана, дуулана гээшэбиб. Сазон Жерлов бээрээ бэшэ хаяат? — гэбэ.

— 1927 ондо Шэнэ Бэреэн тосхондоо «Путь Ильича» гэжэ коммуна эмхидхэхэдэтнай хэн эгээ түрүүн бэшүүлээ бэлэй. hанана гүт?

— Давыд Максимович, хуушанай нүхэр! Тэрэ сагые hанангүй яахабиб. Ямар үни галабай, яаhан үни удаан уулзаагүй гээшэбибди.

«Зай, Та, хаана ябаhанаа ерэбэт? Үбгэрөөбди гэжэ пеэшэн дээрээ гараагүй ха юмбибди» — гэлдэжэ хуушанай хоёр партизан залуугайнгаа ябадалые hанан, hанан удаан саг соо хөөрэлдэжэ hууба.

Сазон Ивлевич Жерлов 1917 ондо солдатска комитедэй гэшүүн болоод, революционно хүдэлмэридэ хабаадалсажа эхилээ hэн. Октябрьска революциин hүүлээр хүбүүнэйнгээ бусажа ерэхэдэ, «шажан бурханда шүтэхэеэ болёош» гээд баабайнь богоhоошье алхуулаагүй бэлэй. Нютагтаа советскэ засаг тогтоолсоhон, волостной комитедэй түрүүлэгшын орлогшоор томилогдоhон юм. 1924 ондо Сазон Ивлевич большевигүүдэй партиин гэшүүн болоо hэн. Шэнэ Бэреэн тосхондо түрүүшын коммуна эмхидхэжэ, түрүүлэгшээр дүрбэн жэл хүдэлөө. 1931 ондо Сазон Ивлевич Тарбагатайн аймагта эльгээгдээд, советскэ болон партиина хүдэлмэридэ олон жэлдэ ябаhан байна. Сомоной Соведэй, колхозой, аймпотребсоюзай түрүүлэгшэ байхадаа, Сазон Ивлевич Партидаа, Эхэ орондоо үнэн сэхэ, арад зондоо хүндэтэй ябадаг hэн. Тиигэжэ «Шэн габьяата ажалай түлөө» медаляар, БМАССР-эй Верховно Соведэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаhан байгаа.

Түрэhэн нютагаа, анха түрүүн эмхидхэлсэhэн колхоздоо (мүнөө Тельманэй нэрэмжэтэ) бусаха гэhэн бодол Сазон Ивлевичын hанаандань ородог болоhон юм. Тиигээд Жерловой бүлэ 1949 оной хабар Шэнэ Бэреэндэ нүүжэ ерээ бэлэй.

—Баабай, Та, наhан соогоо яhала ехэ юумэ хэбэ, гээшэт. Одоо амаржа hууха датнай яаха юм,—гэжэ Георгий хүбүүнэйнгээ хэлэхэдэ, Сазон Ивлевич гомдоо hэн гэдэг.

***

Сазон Ивлевич залуу хүн шэнгеэр үглөөнэй наранhаа үдэшын боро хараан болотор сад соогоо ажаллажа эхилбэ. Тэрэнэй хажууда хүхэ самсатай, хүхюун энеэдэтэй аша хүбүүн Фединь ходо ябалсадаг болоо. Үбгэн баабай аша хүбүүн хоёр жэмэстэ мододой хоорондуурхиие морин анзаhаар хахалжа, бамбагар болоторнь борнойлон зөөлэрүүлээ. Хуhа, бургааhанай hөөгүүдые, түгсүүлнүүдые, үндэhэтэйнь hуга татажа хаяба. Тиигэhэнэй hүүлээр таримал мододой узууртахи түхэреэхэн талмайнуудые hайса үльтэлэн элдүүрилээд, наг шэбхээр үтэгжүүлбэ.

Мододоо саг соонь уhалжа байха хэрэгтэй. Хоёр зуугаад метрын хараанда байдаг горхонhоо уhа зөөжэ, хабартаа, зундаа алгадгүй хэдэ дахин садаа уhалха гээшэ бэлэхэн хэрэг бэшэ юм. Горхонhоо нааша hубаг малтаха шухала болоо hэн. Теэд энэ хүдэлмэриие садовод гансаараа хүшхэрхэгүй байгаа.

Туhалха хүнүүдые эрижэ, колхозой түрүүлэгшэдэ хандахадань: «Газарынь үндэр, уhан тиишэ гарахагүй»—гэжэ үнинhөө хойшо хэлэдэгээ үсэд дабтаад лэ байба.

—hубагай түлөө дүрбэдэхеэ ерэбэб. Колхозойнгоо жэмэстэ сад hэргээхэ гэбэл, хүнүүдые үгэгты,— гээд Сазон Ивлевич шангарба.

Колхозойнь түрүүлэгшэ ажахын бусад hалбаринуудта анхаралаа хандуулаад, садые—олзошье үгэхэгүй, яршагтай юумэн гэжэ тоолодог байгаа. «Хашартайл үбгэнтэй болобоб, hалаха hандахаяа болёо. Туршажа үзөөд, hанаагаа амараг лэ» гэжэ бодоод, хүнүүдые тусхайлан томилбо.

Тиигэжэ Сазон Ивлевичын оролдолго гаргаhанай ашаар яблокын hөөгүүд хурса ногоохон үнгэтэй, шэнэ шэнэ haлаа мүшэртэй болоод амидырhан юумэндэл хүсэ шадалаа хүсэлдүүлжэ эхилбэ. Энээниие харахадаа садоводой зүрхэ сэдьхэл баяраар билтарба.

Тэрэ үбэлдөө садовод миин hуугаагүй. Үглөө бүри хээр мориндоо мордоод, ой тээшэ ошодог болоо. Үбэлэй янгинама хүйтэндэ бүхэли үдэртөө hургааг отолжо ерээд, үдэшын хоолой hүүлээр пеэшэнэйнгээ урда амаржа hуухадаа, «Садаа яажа үргэдхэхэб, ямар жэмэстэ мододы нэмээжэ hуулгахаб, сад ургуулха агротехникын асуудалаар хэнтэй хөөрэлдэхэб» гэжэ бододог байба. Үбэлдөө мянгаад гаран hургааг бэлдэжэ, хабартаа 5 гектар талмайе хашаалаад, тэрэнэйнгээ хоёр гектарыень элдүүрилбэ. Эндээ шэнэ мододы hуулгахаар хараалhан байгаа.

1951 оной намар Улан-Удэдэхи үрэ жэмэсэй питомнигhоо ранеткын 600, томо эдеэтэй яблокын 500, сливын хэдэн эшэнүүдые Сазон Ивлевич асарhан юм.

Энэ үеэр Дэлгэртын хүндыдэ хүн зон олон, хүхюутэй зугаатай болоо hэн. Шэнэ Бэреэнэй долоон жэлэй hургуулиин hурагшад садоводто туhалхаяа ерээ бэлэй.

Сазон Ивлевич ехэл юумэ хэнэ даа. Эндэхи садынь жэл ерэхэ бүри ехэл боложо үргэлжэлhөөр. Газарай хүрьhэ элдүүрилхэ, үтэгжүүлхэ, уhалха, хорото хорхой шумуултай тэмсэхэ гэхэ мэтын хүдэлмэри захагүй ха юм. Теэд, сад ургуулдаг саг үргэлжын звено эмхидхэхэ гэhэн садоводой дурадхалые колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй дэмжэдэггүйнь гэмшэлтэй.

Сазон Ивлевичын ажалда элдэб бэрхэшээлнүүд, ойлгогдосогүй асуудалнууд гарадаг. Нэгэтэ зунай эхеэр листоверткэ гэдэг хорхой олоороо үдэжэ, жэмэстэ мододой набшаhые захагүй эдижэ, гэмтээжэ эхилээ бэлэй. Гэхэ зуура, Сазон Ивлевич иимэ юумэнтэй ушаараагүй, хоро сасаха аппарадшьегүй байhан юм. Шэнэ Бэреэнэй МТС-эй главна агроном Метляевые урижа, колхозой бухгалтераар дамжуулан захяад, хүгшэнтэеэ хоюулаа шэнгэн извёстко модод худар сасажа эхилбэ.

Юундэшьеб, агроном ерээгүй. Хоёр үдэр хүлеэгээд, Сазон Ивлевич колхозой центр ошожо, Метляевтай телефоноор хөөрэлдэбэ.

— Павел Кузьмич, юундэ ерээгүй гээшэбта? Үни захюулаад, хүлеэжэ ядашооб.

— Сазон Ивлевич, түрүүшынхеэ дуулажа байнаб. Дары ошохоб,— гэбэ.

hүүлдэ мэдэхэдэнь, Жерловой захяае дамжуулхаяа мартажархиhан байгаа. Тэрэ үдэртөө агроном ерээд «гексахлоран» гэдэг тусхай хоро, сасаха хуушан зэмсэг асарба. Тиигэжэ садынь абарагдаа hэн...

...Энэ жэлэй июнь hарын сэлмэг дулаахан үдэр Сазон Ивлевич Давыд Максимович хоёр модоной

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта)

Н. ГОМБОДОО.

ШЭДИТЭ МОДОН*)

(Монгол үльгэрэй аялгаар)

Гүрэн уласаа захирдаг
Гундуу Хүйтэн түмэр хаан
Үгытэй ядуу байдалтай
Үбгэн хүгшэн хоёрой
Һү ехэтэй үнеэнэй
Һураг суу дуулажа,
Эмээллэн унаха унаагүй,
Эбилгэн һааха үнеэгүй
Ядуу тэрэ үбгэнэйхи
Яагаад үнеэтэй болооб?
Энэ сагтаа дууда гээд
Эльгээбэ ха нэхүүлэе.
Хайрата үбгэнэй гэртэ
Хаанай нэхүүл ерээд,
Хүйтэн түмэр хаанай
Хүсэтэ зарлиг буулгаба.
Үбгэн ехээр тэбдэжэ,
Һэнгэтэй хубсаһаа үмдэжэ,
Хүрэгшэ үнеэгээ хүтэлөөд,
Хүйтэн түмэрэйдэ ошобо ха.
Хүйтэн түмэр шуналтайгаар
Хүрэгшэ үнеэнь шэртэжэ,
Юрын үнеэн бэшэ байна,
Һэрдөөл ушартай юм байна
Гэжэ шэнжэлжэ үзөөд,
Гэнэдээгүйгөө һайн мэдээд,
Хайрата үбгэнии урижа,
Хаан ордондоо оруулба.
Хайшаа шэдитэй үнеэн бэ,
Хаанаһаа олообта?—гэжэ
Үбгэнһөө хаан асууба,
Үрөөһэн нюдөө эмнибэ.
— Ашата эээн хаамни,
Амһарта торхоо бэлдэгты!
Хүрэгшэ үнеэнэйнгээ шэдние
Хүндэдэтнай харуулхам,—гэжэ
Үбгэн омог дорюунаар
Үгэлэн хэлэбэ һэн ха даа.
Хаанай олон албатан
Хамаг һаба һуулгаяа
Жэгтэй үнеэнэй хажууда
Жэрылгээжэ табиба ха.
Үбгэн үнеэнэйнгээ дэлэнгые
Улэ мэдэг ташаажа:
— Хүрэгшэ үнеэн, хүр-хүр,
Хамаг амһарта дүүргэ,—гэхэдэнь
Хүрэгшэ үнеэн һүөөрөө
Хамаг амһартынь дүүргэбэ.
Хаан ехэ гайхажа,
Хатанайнгаа хажууда ошожо:
— Эрьюу тэнэг үбгэнии
Элдэб аргаар мэхэлжэ,
Шэлтэй архяар һогтоожо,
Шэдитэй үнеэнь һэлгэе, —
Гэжэ хэлээд хоюулаа
Гэртэ орооһон бэеэрээ
Янза бүрии архяар
Ядуухан үбгэнии һогтоожо,
Үгэ хүүрээ дэлгээжэ,
Үгылөөдэрынь болгоогоод,
Аб адлихан үнеэ
Ара хойнонь хүтэлүүлээд,
Гэр тээшэнь гэшхүүлбэ,
Һэм гэжэ мордохуулба.
Үбгэншье гэртээ ерэжэ,
Үнеэгээ хүгшэн һааба.
Оролдожо хэдыш һаахадань,
Оройдоо һүн гарабагүй.
Хонгор улаан үнэгэндөө
Хүгшэн гүйжэ ошобо ха.
Шонодол мухаяй һанаатай
Шоос хэбтэр хаанда
Үнеэнэй һайхан үнеэгээ
Үбгэнэйнгөө алдаһан тухай

Үлөөн дуһаан үгыгөөр
Үнэнинь баран хэлэбэ ха.
Уй хай болоһон хүгшэнэй
Уйдхар гашуудал мэдэхэдээ,
Урихан энэрхы сэдьхэлтэй
Улаан зүһэтэ үнэгэн
Алта мүнгөөр хоргоһолдог
Аргай даргай эбэртэй
Халюун зоотой бугаяа
Харамгүйгөөр үгөө һэн.
Хүгшэн ехэл баяртай
Хүрэжэ гэртээ ерээ һэн,
Шэнэ буга бэлэгэйнгээ
Шэдининь үзэхэ гэжэ,
Үбгэн хүгшэн хоёр
Үбдэг дээрээ һуужа,
Хормойнуудаа тодожо,
Хоргооһолуулжа мэдэбэ ха.
Аргай даргай эбэртэй,
Арюун гулдэгэр бэетэй
Харахада ханашагүй
Хүлюун зоотой бугань
Хүлэр алтан хоргооһо
Хормой дүүрэн адхаба.
Үбгэн хүгшэн хоёр
Өөдөө харан энеэжэ,
Урууга харан баясажа,
Урма зориг түгээлдэр
Алиш хааһһаа дутуугүй
Ажануубаа юм һэн ха.

Гүрэн уласаа захирдаг
Гундуу хүйтэн түмэр хаан
Үгытэй ядуу байдалтай
Үбгэн хүгшэн хоёрой
Алтаар хоргооһолдог бугынь
Абяа һураг дуулажа,
Ган гэхэ нохойгүй,
Газар гэшэхэ малгүй
Ядуу тэрэ үбгэнэйхи
Яагаад бугатай болооб?
Энэ сагтаа дууда гээд
Эльгээбэ ха нэхүүлэе.
Хайрата үбгэнэй гэртэ
Хаанай нэхүүл ерээд,
Хүйтэн түмэр хаанай
Хүсэтэ зарлиг буулгаба.
Эрдэнийн халюун бугаяа
Эзэн хаандаа үзүүлхэеэ
Үбгэн бушуул хубсалжа,
Үтэр түргэн ошобо ха.
Муу һанаата хаан
Мүнөөхи үбгэние урижа,
Архиин охёор һогтоожо,
Арюухан бугынь һэлгэжэ,
Аб адли ондоо буга
Арадань хүтэлүүлэн табиба.

Үбгэн гэртээ ерэжэ,
Хүгшэнинь угтан гараба.
Хоюулаа зэргээн һуужа,
Хормойнуудаа тодожо;
«Аргай даргай эбэртэй
Арюун һайхан бугамнай
Ашата бидэ хоёрто
Алта мүнгөө харяла!»—гээд,
Абяагүйхэн хүлеэжэ,
Анирһүйхэн һуухадань,
Аргай даргай эбэртэй
Арюун һайхан бугань
Урагша хойшоо хаража
Ушар ёһогүй зогсоно,
Хэлэлһэн үгыш ойлгонгүй
Хибэдэһээ хибэн байтараа
Хоёр гурбан хоргооһо

Хормой дээрэнь унагааба.
Хомхой хобдог хаанда
Хоёрдохёо мэхэлэгдэһэнэе мэдээд,
Хайрата хүгшэн бушуухан
Хонгор үнэгэндөө ошожо,
Хаан хүйтэн түмэрэй
Харата мэхые дуулгаба.
Бузар хаанда алдаһан
Буга үнеэн хоёроо
Бусааха арга хүргэ
Байгаа һаань хэлыт даа, —
Гэжэ хүгшэн гуйба,
Газарта хүрэтэр дохибо.
Үнэгэн халта бодод гээд,
Үнэрэн нүхэндөө ороһон аад,
Тохойн зэргэ модо
Түргэн асаржа һарбайба:
«Сагаан модон» гэхэдэ,
Хэниеш өөрэгүй сохихо,
«Улаан модон» гэхэдэ,
Үгэ дуулангай зогсохо,—
Гэжэ хэлээд үнэгэн
Гэртэнь хүгшөө ябуулба.

Хүйтэн түмэр хааһһаа
Хоро үнөөгөө абахаа,
Хүгшэн яаран гэшхэлээд,
Гэртээ орожо ерэһээр
Хонгор улаан үнэгэнэй
Хоёр гартань адхууһан
Үнөөхи шэдитэ модоёо
Үбгэндөө үгэжэ үзүүлбэ.
«Сагаан модон» гэхэдэ,
Хэниешье өөрэгүй сохихо,
«Улаан модон» гэхэдэ,
Үгэ дуулангай зогсохо,—
Ингэжэ үбгэндөө заагаад,
Энэ сагтаа ошожо,—
Харуу хэнтэг хааһһаа
Харюугаа абажа ерэ,—гээд
Хайрата борбогор үбгэнөө
Хаанайда үдэшэбэ ха.

Эди шэдитэ модоёо
Эбэртэлээд үбгэжөөлнай
Сэдьхэл үнгэгүй хаанай руу
Сэхэ шэгээн ошобо ха.
Хаалга үүдээр орожо,
Хаанай урда ерээд,
Барагар шараһ шарайлан
Бадашан һагад хэлэбэ ха:
— Хара мухаяй сэдьхэлтэй
Хамагай адаг шамһаа
Харюугаа абахаяа ерээб,
Хороо гаргахаяа ерээб,
Эрхим хүрэгшэ үнеэем,
Эрдэнийн һайхан бугыем
Үзэшэгүйгөөр мэхэлжэ
Үбэршэлжэ абаа бшууш.
Хүндэл хүн бэшэ байнаш,
Хүбшын хүхэ шоно байнаш,—
Гэжэ үбгэн ганирба,
Гэмэрэн харан шангарба.
Хүйтэн Түмэр залд гэжэ,
Хүхэ сагаан болобо,
Амаа дэмы ангайлгаад,
Абяа гаража ядаба,
Гэнтэ солоохой орожо,
Гэр соогууряа хараба;
— Үгытэй яндан байдалтай,
Үбэштэй энэ үбгэн
Хаан намайе дайража,
Хараажа байхань багадаа гү!
Харуулшадаа дуудажа,
Харанхы хаалтада һуулгахаб,
Нюрганайш арһа үбшүүлжэ
Нюһа, нёлбошь адхуулхаб,—
Гэжэ хашхараад үбгэние
Альгадха гэжэ байтарнь:
«Сагаан модон» гэжэ
Сад няд үбгэн дуугарба.
Үбгэнэй эбэрһэ гэнтэ
Үнөөхи модон гараад,
Хаанай тархи түрүүгүй
Хас-хасхан сохибо ха.
Хашхарха абяа дуулаад,
Хаанай һамган ерэбэ.
Халаһан сагаан модон
Хаание хатантайнь сохижо.
Хана уняа мүргүүлбэ,
Хамар амынь булгалба.
Хашхарха ёолохые дуулаад,
Хаанай сэрэг ерэбэ,-
Хаантайнь, һамгантайнь, сэрэгтэйнь
Хайра гамгүй сохижо,
Ами наһандань удангүй,
Аюул ушаруулха болоходонь,
Хаан дүрбэн хүллэжэ,
Хайра гуйжа һүгэдэбэ:
— Ашата үбгэн, үршөөгыт,
Ами наһыем аршалыт.
Буга үнеэн хоёрытнай
Бусаажа сагтаа үгэхэб,—
Гэжэ хаанай хэлэхэдэ,
Үбгэнэй сухал таража,
«Улаан модон» гэхэдэнь,
Модоншье сохихоо болибо.
Буга үнеэн хоёрынь
Бусаажа хаан үгөөд:
— Арюун һуудалдам һуу,
Алтан тамгыемни бари,
Адуу малымни эзэмдэ
Албата зониим албада,—
Гэжэ хаан хэлэбэ ха.
— Хан зэргэдэ шунаагүйб,
Хара һанаа һанаалаагүйб.
Өөрынгөө юумэ абахаб,
Хүнэй юумэн хэрэггүй.
Ябаха байдагүй эрдэни
Хараш хүндэ байдаг юм.
Мэдбатанда байдаггүй шэди
Ядуушье хүндэ олдодог юм.—
Гэжэ хаанда хэлээд,
Гэдэргээ бушуул эрьежэ
Һүн эдеэгээ билтаруулхэ
Һуралсай хүрэгшэ үнеэгэ
Алта мүнгэ бэлэглэдэг
Арюун һайхан бугаяа
Арадаа үбгэн хүтэлөөд,
Гэртээ хэрэжэ ерээ һэн ха.

Г. ЧИМИТОВ буряадшалба.

*) Түгэсхэл. Эхининь декабриин 25-най номерто.

ҮБГЭН САДОВОДОЙ ИЛАЛТА

(Түгэсхэл)

һуудартэ сайлажа һууба. Жэмэстэ мододынь сагаахан сэсэгүүдэе дэлгээнхэй. Тэдээн дээгүүр тэнзэгэр, томо зүгынүүд тоһо бал суглуулан һүндэлнэ. Шэнэхэн сэсэгүүдэй һайхан үнэр анхилан хангалтана.

— Сазон Ивлевич, харагты сада! Хэдыхэн жэлэй хугасаада талингалхаар бэшэ болгобот, — гээд зүгышэн хүхюүтэйгээр хандана.

Энэ хэлэхэшэнь яашагүй зүб даа. Долоон гектар талмайе дүүрэн ээлһэн элдэб сортын ранеткэнүүд, томо эдеэтэй яблокын, малинын, вишнийн, сливын, крыжовнигой, үхэр нюдэнэй һөөг эшэнүүд үнгын торгон хубсаһа үмдэһэн басагадай ёохор наадажа байһандал, һэр хархан һэбшээндэ найгалзан намилзана.

— Хүнэй ажал хүсэтэйл байха. Баян ургаса абтаха ёһотой,—гэжэ Сазон Ивлевич омогтойгоор харюусана. Тиигээд үбгэн жэлнүүдтэ юу хэхэ зорилготой байһан тухайгаа хөөрэнэ.

Хоёр үбгэдэй хөөрэлдэжэ һуухада, аша хүбүүн Мишэнь газетэнүүдые һугадаа хабшуулаад, велосипедээр гүйлгэжэ ерэбэ.

— Үбгэн баабай, минии статья «Пионерская правда» газетэдэ гараа, уншыш!—гэжэ Миша хоолһоо оогоолно.

— Юугээ хэлэнэш, газетээ асарыш,—гэжэ Сазон Ивлевич мэгдүүгээр дуугараад, нюдэндөө шэлээ хэнэ. Үбгэн баабайнгаа хайшан гэжэ мэжэ суглуулдаг тухайда Миша бэшэһэн байба.

— Миша, бэрхэш даа. Мининигээ замаар корреспондент болобо гэнэшэш,—гээд аша хүбүүгээ үбгэн баабайнь магтана.

—1923 ондо «Скотовод и пахарь» гэжэ газетэдэ түрүүшынгээ статья уншаһандал адляар, мүнөө шинингээ амжалтаар байгаа наб,—гэжэ түүхэлэн хөөрэбэ.

Нүхэр Жерлов үни саһһаа хойшо газетэдэ бэшэдэг эдэбхитэй селькор юм. 1924 ондо, Улан-Үдэдэ рабсельхорнуудай зүблөөндэ хабаадаһан байгаа.

1956 он. Заиграйн аймагай хүдөө ажахын выставкэ. Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой стендын дэргэдэ хүн зон иланхаяа олон. Табяатай экспонадуудые, тэдэнэй дундахи томо яблоконуудые сахтэ һонирхон харана.

Колхозой садовод Сазон Ивлевич Жерловой түйлаһан амжалта тусхай диаграмма дээрэ үргэнөөр харуулагдаа. Энэ жэлдэ нүхэр Жерлов 16 центнер элдэб сортын ранеткэ, яблоко, 120 килограмм малина, томо эдеэтэй 50 килограмм яблоко болон бусад жэмэс ургуулжа абаа. Садһаань 12 мянган түхэригэй олзо доход ороһон байна.

Сазон Ивлевич өөрынгөө дүй дүршэл тушаа выставкынхидтэ дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ, үгэһөө байха юм.

— Манай республикын колхоз бүхэн жэмэстэ садтай болохо ёһотой. Байгалай үмэнэхи байгаалиин эрхэ байдалда томо эдеэтэй яблоко, ондоошье жэмэс ургажа шадаха гэжэ түрүү садоводуудай дүй дүршэл баталан харуулаа. Дахин уулзатараа, нүхэд!—гээд Сазон Ивлевичэн хөөрэлдөөгөө дүүргэхэдэнь, шагнагшад бүгэдөөрөн һайшаан алга ташажа, баясаһанаа мэдүүлээ.

— Сазон Ивлевич, һайн даа! Гүрэн түрын удхашанартай юумэ хэжэ байнат. Арад зонойнгоо аша тушаадань олон жэлдэ ажаллажа, үшөө ехэ амжалта туйлахыетнай хүсэнэбди,—гэжэ бүхы сугларгашадай һанал бодолые элирхэйлэн, залуухан хүбүүнэй хэлэхэдэ, хүушанай партизан, коммунист Жерловой нюдөөр үһа гүйжэ байгаа һэн.

Корейскэ Арадай-Демократическа Республика. Пхеньянда баригдажа ехээр хэгдэнэ. Городой түбтэ Наукануудай академиин лаборатори, типографиин дүрбэн дабхар байшан баригдажа байнхай. Тус типографида учебнигүүд хэблэгдэхэ юм. Үншэн хүүгэдые хүмүүжүүлхэ байшан Тэдонгай мүрэнэй эрье шадар баригдажа байнхай. Мүн 6 һургуулиин байшангуудай барилга хэгдэнэ. Хүүгэдэй хэдэн садуудые нээхэ бэлэдхэл хэгдэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Пхеньянай түбтэ хэгдэжэ байһан барилга.

КНДР-эй Центральна телеграфна агентствын фото.

Гурбан жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдэбэ

ПХЕНЬЯН, декабриин 24. (ТАСС). 1957 ондо республикын арадай ажахые хүгжөөхэ түсэб тухай тогтоол КНДР-эй Министрнүүдэй Кабинет баталан абаа гэжэ Корейн Центральна телеграфна агентство мэдээсэнэ. 1956 оной — дайнай хойто түсэб үедэ арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ гурбан жэлэй түсэбэй һүүлшын жэлэй — арадай ажахын түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэбэ гэжэ тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ. Багсаамжын дүнгөөр, гүрэнэй ба кооперативна промышленностиин продукци бүтээн гаргаха түсэб жэлэй эсэс хүрэтэр 110,5 процент дүүргэгдэхэ. Тиигэжэ дайнай урда тээхи 1949 оной үйлэдбэриин хэмжээн хоёр дахин үлүүлэгдэхэ. Хүдөө ажахын талаар орооһо тариа суулуулан абаха түсэб 102 процент дүүргэгдэһэн байна. Энэнь дайнай урда тээхи хэмжээндээ орходоо ехэ юм.

1957 оной — нэгэдэхи табанжэлэй түсэбэй түрүүшын жэлэй — арадай ажахын түсэбэй даалгабаринууд тогтоолдо тодорхойлогдоо. Промышленностиин болон хүдөө ажахые саашадаань хүгжөөхэ, хүн зоной материальна ба культурна хэмжээе дээшэлүүлхэ ябадал эдэ даалгабаринууд соо хараалагданхай.

Д. Неру Лондон ерэбэ

ЛОНДОН, декабриин 24. (ТАСС). США-гаар, мүн Канадаар ябаһанайнгаа һүүлээр, Индиин премьер-министр Джавахарлал Неру мүнөөдэр Лондон ерээ.

Сириин правительство тушаалһаа бууба

ДАМАСК, декабриин 24. (ТАСС). Толгойлжо байһан правительствоя тушаалһаань буулгаха тухай Сириин премьер-министр Сабри Асали президент Шукри Куатли гэшэдэ мэдүүлгэ бариба гэжэ мэдээсэгдэнэ.

Шэнэ правительствын байгуулагдатар, премьер-министрын уялга дүүргэжэ байхыень Сабри Асалие президент гуйһан байна.

Газетэнүүдэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Сириин парламентын 74 депутадууд (парламент хамта дээрээ 142 депутадтай)—«Парламентскэ эмхидхэн жагсаалгын фронтын» (Оронойнгоо бээе даанхай байдалые хамгаалха, үнэн шударгы правительствые байгуулха гэһэн эрилтые баримталһан элдэб партиин депутадуудай нэгэдэл) гэшүүд шэнэ правительствын премьер-министрын тушаалда Сабри Асалие дэбжүүлхэ гэжэ шиидхэв.

Мүнөөдэр Сабри Асали шэнэ кабинет байгуулхань гэжэ хүлеэгдэнэ.

Венгриһээ нютагаа урилагшад түрэл орондоо бусаха хүсэлэнтэй

БУДАПЕШТ, декабриин 24. (ТАСС). Англида нютагаа урилан ошоһон Венгриин эрхэтэнэй бэшэг «Непакарат» газетэдэ мүнөөдэр толилогдоо. Баруун оронуудай радиостанциин номнолдо этигэһэн дээрэһээ, бодолгүй ябадал гаргаабди гэжэ тэдэ бэшэгтээ бэшэнэ. Гэбэшье, мүнөө энэ номнолой худал хуурмаг байһыень ойлгожо, нютагаа бусахын тула шухала хэмжээнүүдые абажа байнабди гэжэ тэдэ бэшэнэ.

СССР-эй Улаан Хэрээһэнэй, Улаан Хахад һарын общественнуудай союзай делегациин Египет ошоод байһан тухай

СССР-эй Улаан Хэрээһэнэй, мүн Улаан Хахад һарын общественнуудай союзай делегаци декабриин 22-то Каирһаа Эхэ орондоо бусахаар гараа. Англо-франко-израильскэ добтолоһоо хохидоһон, Египедэй хүн зондо Советскэ Союзай ажалшадай бэлэг болгон эльгээһэн эдеэ хоол, эм дом энэ делегаци Египедтэ асарһан байгаа. Египедэй Улаан Хахад һарын общиствын түлөөлэгшэд, тэрэ тоодо общиствын вице-түрүүлэгшэ Мансур Фахми, генеральна секретарь Мухаммед Али Аль-Гатит, мүн тус обществын эхэнэрнүүдэй организациин хүтэлбэрилэгшэд г-жа Мухтар Ибрагим, г-жа Эль-Фар гэгшэд делегацие Каирай аэродром дээрэһээ үдэшэн мордохуулһан байна.

Мүн СССР-һээ Египедтэ байдаг посол Е. Д. Киселев болон советскэ посольствын хүдэлмэрилэгшэд делегацие үдэшэлсөө.

Египедэй хүн зондо туһаламжа үзүүлһэндэнь, Египедэй Улаан Хахад һарын түлөөлэгшэд советскэ арадта үшөө дахин гүнзэгы баясхалан хүргэбэ.

Египедтэ байхадаа, советскэ делегаци ороной олон городуудаар ябажа, эмнэлгын эмхи зургаануудта, больницануудта орожо үзэһэн, мүн Египедэй эмнэлгын газарай түлөөлэгшэдтэй уулзаһан байна. Мүн делегаци республикын президент Гамаль Абдель Насертай уулзажа хөөрэлдөө. Египедэй Улаан Хахад һарын общественнуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд делегацие луун анхаралаар хүрэлэн, ехэ туһаламжа үзүүлээ.

Порт-Саидһаа түрьедэжэ гараһан зонуудай байдаг лагерьта делегаци ошожо хараа. Англо-француз добтологшодой бомбодохоор, мүн үхэр буунуудаар буудахадань Порт-Саидай һуурин зон олоор алуулһан тухайнь лагерьта байгаа делегациин гэшүүдтэ хөөрөө. Тэндэ советскэ делегаци ханя хүлууна ааргаар угтаа. Египедэй, мүн Советскэ Союзай хүтэлбэрилэгшэд хүндэлэжэ зорюулһан баяр юрөөлэй үгэнүүд дуулдаа һэн.

Порт-Саидта ошохоодо, англо-французскэ добтологшодой һандалгажархиһан гэр байрануудые делегациин гэшүүд хараа. Мүн тэдэнэй шархаталһан хүнүүдые городской больницада хараа. Тэдэнэй дунда үбгэд, хүүгэд, эхэнэрнүүд олон. Зориманинь буудалдааһай зогсоогоод һон хойшоошье шархатаһан байна. Городые баатар зоригтойгоор хамгаалһан тухай, англо-францускэ эзэмшэгшэд үедэ хүн зоной эрэхэг шанга зоригтой байһан тухай Порт-Саидай губернатор Мухаммед Риад делегациин гэшүүдтэ хөөрөө һэн байна. Городойнгоо ажана байдалые тогтонижуулхын тулада Египедэй засагааргаар бүхы хүсэеэ зүүлнэ. Энэ талаар мүнөө ехэхэ юумэн хэгдээшье һаа, хэхэ хэрэг мэри үшөөл ехэ байһаар гэжэ губернатор хэлэбэ.

(ТАСС).

Венгридэ правительственна программа бэлэдхэгдэжэ байна

Будапештын радиогой мэдээсэһэнэй ёһоор, «Эюти Хирлап» («Үдэшын газетэ») гэжэ үдэшэ бүри гараха шэнэ газетэ Будапештдэ гаража эхилээ.

Тусхайлан хэлэбэл, правительственна программа бэлэдхэхын тула тогтоогдоһон комиссиинуд хүдэлмэреэ һаяар дүүргэжэ, хүдэлмэрингөө үрэ дүнгүүд тухай Министрнүүдэй Соведтэ элидхэхэнь гэжэ тус газетэ мэдээсэнэ. Правительственна программын гол шухала зүйлнүүд мүнөө мэдээжэ болойхой гэжэ газетэ бэшэнэ. Арадай-демократическа байгуулалтые болон арадай социалистическэ туйлалтануудые правительство хамгаалха юм гэжэ венгер арадта правительствынь хандаһан уряал соо хэлэгдэнэ. Энэнь мүнөө бэлэдхэгдэжэ байһаа правительственна программын шухала зүйлнүүдэйнь нэгэн болоно. Энэ зорилгоо бэелүүлхэеэ, хүдэлмэришэн, тарияалан ангинуудта болон түрүү интеллигенцидэ правительство түшэглэхэ хүсэлэнтэй.

Гүрэнэй болон экономическа хүтэлбэриин шэнэ ёһонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ тухай правительственна программа соо дэлгэрэнгыгээр хэлэгдэхэ юм.

Үг яһатанайгаа бүхы түрүү хүнүүдые нэгэдүүлжэ, арадай-демократическа байгуулалтые бэхижүүлхэ хэрэгтэ правительствын зохёоһон үргэн ехэ түсэб зорюулагдаха гэжэ статьягай түгэсхэлдэ хэлэгдэнэ.

(ТАСС).

Египедэй сэрэгшэдые Порт-Саидай хүн зон амаршална

КАИР, декабриин 24. (ТАСС). МЕН агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Египедэй засагархид Порт-Саидай бүхы газарые мүнөө хинамжадаа абаад байна.

ООН-эй зэбсэгтэ онсо хүсэнүүдэй оролсогдор Индиин сэрэгшэд Порт-Саидһаа урагша оршодог районой ээлһэн аад, тэрэнээ Египедэй засагаархидай гарта дамжуулан үгэбэ гэжэ мэдээсэгдэнэ.

Египедэй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй түрүүшын отряд үсэргэлдэр Порт-Саидта оробо гэжэ МЕН агентство мэдээсээ. Городой хүн зон Египедэй сэрэгшэдые халуунаар амаршалан угтаа. Городто ехэ демонстраци боложо, тэрэндэнь арадай суләөрэлын гол зорилгонуудые харуулһан батахабаадалсаба. Демонстрантнууд республикынгаа тугээ сүлөөтэй, ёһэ даанхай байдалаа юрөөһэн уряа лозунгнуудые барядаг. Порт-Саидай үйлсэнүүдээр ябаба. Городой үйлсэнүүд Египедэй национальна тугуудаар шэмэглэгдэнхэй байба.

Японой премьер-министр Исибасиин мэдүүлгэ

ПЕКИН, декабриин 24. (ТАСС). Японой радиогой мэдээсэһэнэй ёһоор, Японой премьер-министр Тандзан Исибаси шэнэ кабинедэй байгуулагдаһанһаа хойшо түрүүшынхеэ пресс-конференци мүнөөдэр зарлажа, тэрээн дээрээ правительствын хойшодоо ябуулха политикын гол зорилгонуудынь тодорхойлоо.

Японой Советскэ Союз хоёрой харилсаан тухай тогтожо хэлэхэдээ, мүнөө дахин дипломатическа харилсаатай болоһонойнгоо удаа, «Советскэ Союзтай эбэй договор баталха тухай хэлсээ шадаал һаа түргөөр эхилхые шэнэ правительство оролдохо байна» гэжэ Исибаси мэдүүлбэ.

Мүнөө ябуулагдажа байгаа гадаадын политикые шэнэ правительство хубилгахагүй, мүн США-тай харилсаагаа улам бэхижүүлхэ юм гэжэ Исибаси онсолон тэмдэглэв.

Хитадай Арадай Республикатай харилсаа тогтоохо талаар Японой правительство «Хитад япон хоёрой хооронодын экономическэ холбоо түрүүн бэхижүүлхые оролдохо» гэжэ Исибаси хэлэбэ. Хитадтай харилсаагаа һайжаруулха зорилгоор, Холбоото Штадуудтай хэлсэж хэхэ һанаатайб гэжэ Японой премьер мэдүүлбэ.

Техникэ, мүн мүнгэ алтаяа хэрэглэнэ, Зүүн-Урда Азиин оронуудтай экономическа харилсаагаа үргэдүүлхын түлөө Японой бүхы хүсөөрөө оролдохо байна гэжэ Исибаси мүн тэмдэглээ.

Баруун Германиин арми байгуулха гэһэн американска түсэб

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 24. (ТАСС). Гадаадын хэрэгүүдые эрхилхэ түлөөлэгшэдэй палатын комиссиин нэмэл заседаниин протоколнууд Вашингтондо үсэргэлдэр толилогдоо. США-гэй Гүрэнэй секретариин орлогшын орлогшо Мэрфи энэ заседани дээрэ үгэ хэлэһэн байна.

Баруун Германиин арми байгуулха асуудалда Мэрфи тогтожо хэлээ гэжэ Юнайтед Пресс агентствын вашингтонско корреспондент мэдээсэбэ. ФРГ-эй зэбсэгтэ хүсэнүүд «тон түргэнөөр, бэлэхэнээр» байгуулагдаха юм гэжэ Аденауэр болон Баруун Германиин сэрэгэй дээдэ түшаалтадай хэлэһэн тухайнь Мэрфи мэдүүлһэн байна.

500 мянган хүнһөө бүридэхэ зэбсэгтэ хүсэнүүдые байгуулхын тулада Баруун Германида ялгаатай хэмжээнүүд абтажа байна гэжэ комиссиин гэшүүдтэ Мэрфи мүн хэлэһэн байна. ФРГ-дэ дабхар 500 мянган хүнһөө бүридэһэн зэбсэгтэ хүсэнүүдые байгуулха хэрэг гэжэ хэлэбэ. 200 мянган «унтер-офицернүүдые», мүн 100 мянган офицернүүдые бэлэдхэхээр тус түсэб соо хараалагдана.

Редакторай орлогшо О. ГОМБОЕВА.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, Ленина 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, заместителя редактора — 32-74, отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности —34-05, местной информации и писем —24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н -00643. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 7020.